

megmondásunc által megbotránkozic, az ki azt meg nem foghattya; nem félunc pedig azon, hogy az mi elhalgatásunc által, az ki az igazságot megfoghatná, tévelgésbe köteleződgyéc. Ezen ő értelmét őstán rövidebben fiorittya őfve, de ugy mindazáltal, hogy világosabban mutassa ki. Annakokaért, (ugymond) hogyha az Apasztaloc, és azoc után következő Egyházi Tanitóc, mind kettőt megczelekedtéc, hogy tudniillic az Istenec öröc elválastásáról igazan tanítottanac; és az híveket istenes élet nec fenýeteke alattis tartottác; mi dolog, hogy ez mi uy tanítóinc, az igazságnac meggyőzhetetlen hatalmátul meg fioritván, azt alittyác hogy igazan mondhatyác, hogy nem kell az nép nec meghirdetni, az mi finte az fundamentomi igazságnac fiorint mondatikis az Elválastásról? Sőt általán fogva kell prédikállani, hogy az kinec füle vagy on az hallásfra, hallya. Kinec vagy on pedig, ha attul nem vötte, az ki megígerte hogy meg adgya? Bizonyára az ki ez ilyen adománt el nem vötte, megveri az olly an ezt a jó tudománt: mindazáltal az kinél ez ajándéc vagy on, ugy vegye és ugy igya, hogy élyen. Mert az miképpen hogy predikállani kell az jó czelekedeteket, hogy az Isten igazán tiszteltéséc, azonképpen meg kell hirdetni az Istenec elválastásatis, hogy az kinec füle vagy on az hllásfra, az Istenec kegyelméről az Istenben, és nem önnön magában diczekedgyéc.

14. Es mindazáltal, az mint hogy kiváltképpen igyekezett ez fient ember az éppülettal való prédikállásfra, azonképpen ez ágazatban ug' megmértékeli az tanításnac módgyát, hogy az mennyire lehet nagy értelmessen eltávoztatháséc a botránkozás. Mert igen szép intést támaszt arról, hogy az mic igazán mondatnac; azonokat illendöképpen és értelmessen megis prédikalhatni. Ha ki az népet így akarná megfólttani; Hogyha né hístec azért vagy on, hogy ti immáris az Istentől az öröc halálra vadtoc sentenciázva: az ollyan nem czac resteckè, hanem kinyefeckèis tenné az embereket. Az ki pedig az jövendő időreis akarná befédét terjeszteni, hogy az halgatóc jövendőbe sem fogjánac hinni, mivelhogy megvettettek legyenec: ároc vólna ez inkább, hogynem mint tanítás. Ez illyeneket azért fient Agoston, ugymint értetlenül kiáltókat, avagy mint gonosf gyűlős jövendőloket nem oknélkül akar az Anya fient Egyháztul el igazítani. Jóllehet bizonynyal kell azt tartani, az mint másutt igazán mondgya; hogy senki meg nem jobbulna az büntetéssel, Ha az Isten, a ki büntetésnélkülis jobbulásfra hozhat, az emberen nem könyörülne és azt meg nem segitené. Miért segiti pedig ezt és nem amazt, tavol legyen hogy itt az sár tegyen itilletet, és nem az fazekas. Annakutánna azt teszi hozzája; hogy, midön az emberec az prédikállásnac esköze által az igazságnac utára jutnac avagy megtérnec, ki czelekefisi az ő fíveikben az idvőtséget, hogyha az nem, az ki az előmenc-

tet és

ter és gyarapodást adgya, akarki plántályon és ötözzönis? Az kinec, hogyha idvözíteni akar, czac egy ember nec szabad akarattya sem álhat ellene. Ninczen azért semmi kétség abban, hog' az Isten akarattyanac, (a ki ményben és az földön, valamit akart, mindeneket megczelekedett, és minden jövendő dolgok atis teremtet) scmi emberi akarat ellene nem áll, hogy meg ne czelekedné a mit akar. Mert ő az emberec nec akarattya valis finte azt czelekefisi az mit akar. Ismet, Midön az embereket hozzá akarja vinni, testi kötöfsefisi meg kellé ő nékie azokat kötni? Belsőképpen munkálkodic ő, belől kötözi és indittya meg az híveket, és őket az önnön akarattya ockal vonsa, az melly akaratot őbennecc fierzett. De az mit mindgyarást utánna vét semmiképpen nem kell elhadni. Mivelhogy nem tudgyuc ki tartozzéc és ki ne tartozzéc az válastottaknac fíama kozze, olly indulattal kell minékünc lennunc, hogy mindenek nec akarjuc és kívánnyc idvözüléseket. Illyen módon lesen, hogy valakit elől utól találunc, mindent az békeség nec társaságában réfésé kívánnyc tenni: De az mi békeségünc az békeség nec fíain nyugfíc meg. Annakokaért az mennyibe mi raytunc áll, mindennekkel, hogy el ne vessenec, és egyebeket el ne vessenec, az mi idvőfleges és kemény meg feddésünket, mint egy fíükséges orvosfágot ugy közöllyüc. Az Isten pedig igen jól tudgya, mint jutassa azokat hasznokra azoknac az kiket eleve megtudott és elválastott.

HUSZONNEGYEDIC RESZ.

Hogy az válastottac az Istentől hathatóképpen hivattarnac: és visszontag az megvettöttec önnön magoc vonszác reájoc az ő igaz veszedelmeket, az mellyre rendeltettene.

HOgy azért ez dolog nyilvánóságosb és világosb értelmü legyen, mind az Válastottaknac hivatalokrol, és mind az Istentelenek nec megvaktáfoktól és megkeményítésektől külön kell fíólnunc. Es pedig az elsőől Cap. 22. scd. 10. & 11. immáris fíoltam valamennyit, azoknac tévelgéseket megtzafolván, az kie a közönséges ígéretek ből, az egész emberi nemzetség nec közönséges és egyaránt való elválastatásat akarjac tekefíteni és állatni. De az Isten az ő titkos élválastásat, nem jelenti végre különböztetésnélkül meg az ő hivatala által; az melly hivatal ennekokaért az elválastásnac megbizonyításnac neveztetetic.

Mert az kiket öröktől fogva tudott, azokat elválastotta, hogy az ő fíanc Rom. 8. v. 29. ábrázattya hoz legyenec hasonlatosoc: a kiket pedig elválastott, azokat

H h h h, h h 2

elis hivta; és az kiket elhivott, azokat megis igazította; hogy azokat végre megis diczõitse. Noha azért az Ur Isten az õ örök elválástáa által az õveit fiaivá fogadta; láttuoc mindazáltal, hogy ez örök õsége elbirásához nem jurnac, hanem ha elis hivattatnac; és visontag, hogy a kic hivattatnac nem nemüképpen immáris ellyenec az õ elválástáfnac közösülésével. Miné-kokaért azt az lelket az mellyet véfnec, fiúságnac lelkénec, az jövendő õrök õsége peczetinac és zalogánac nevezi az s. Pál: mivelhogy az a lélec az õ bizonság tételével, az õ fiveikben az bizonyos fiúságot meg peczételi és megerõsíti. Mert noha az Evangeliumnac predikátáafais az Elválástáfnac kútfejből fármazic, de mivelhogy az prédikatio hallás az megvetõteckelis köz, nem lehet az elválástáfnac elégséges bizonyítása és jelensége. Az Isten pedig hathatéképpen tanította az õ veit, hogy az hitre hozza õket; a mint ez elõtt megmutattuc a Christus fávaiból: hogy, Az ki az Istentõl vagy, a latta az Atyát, és senki nem egyéb. Ismet, En a te nevedet megjelenttem azoknac az embereknac, az kiket te ennékem adtal. Es másuttis így szól: Senki nem jöhet én hozzám, hanem ha az atya vonandgya azt. Melly mondást igen értelmessen megfontolt s. Agoston, a mint az õ fávaiból lat-tzic: Hogy ha minden (az mint az igazság mondgya) az ki megtanított, el jö: tehát bizonyára né tanult az, a ki el nem jö. Nem kóverkezic azért hogy az ki jöhet, elis jöjjon, hanem ha akarja azt, és megis czelekefji. De minden valaki az Atyátul tanult, az olyan nem czac jöhet, hanem elis jö: holott immá- már mind a tehetségnac elõmétel, mind az akaratac indulatya, és mind az czelekedetnac gyümölcze jelen vagy. Másutt ismét, még vilagossá- ban: Miczoda mondás ez: Az ki az én Atyámtól hallott és tanult, én hoz- zám jö az: hogy ha nem annyi; hogy, Senki ninczen olly, az ki hallott és ta- nult az Atyátul, hogy én hozzám is nem jöne? Mert ha minden, a ki hallott és tanult az Atyátul, el jö: bizonyára minden az ki el nem jö, nem hallott és nem tanult az Atyátul, mert ha hallott volna, és tanult volna, hát elis jö- ne. Felõtte igen mefse vagy az testnac értelmétül ez az Iskola, az melly- ben az Atya halgattatic, és tanit, hogy az Fiuhoz kellyen jöni. Egy kevéf- fel ismet ez után: Ez az kegyelem, az melly titkosképpen adatic az em- bereknac fiveikben, semmi kemény fiutól bé nem vétettic: Mert u- gyanis arra adatic, hogy az fiunac keménysége elõfiet elvérsée. Anna- kokaért midõn az Atya belsõképpen hallatic, tehát elvérsi az kõ fiuet, és hus fiuet ad helyerte. Illyenképpen teszi tudniüllic igéretnac fiaivá és ke- gyelemnac edényéivé, az kiket elkészítõtt a diczõsége. Miért nem tanit te- hát mindeneket, hogy a Christushoz jönénc, hogy ha nem azért, hog' min- deneket az kiket tanit, kegyelembõl tanit: az kiket pedig nem tanit, az õ- kat igaz itéletibõl nem tanítja?

Mivel-

Mivelhogy könyörül azon, az kin akarja, és megkeményíti azt az kit akar. Fiaivá teszi azért magánac az Isten, és magát azoknac Atyául adgya, az kiket elválástott. Annakutánna az hivatal által az õ záfloja alá írja õ- ket, és õn magát vélec egyesíti, hogy egy legyenec. Holott azért az hi- vatal az elválástás után figgeztetic, ezzel az Irás eléggé megmutattya, hogy semmit abban egyebet ne kellyen kerefni, az Istennac ingyen való irgal- mafságánál. Mert ha azt kérdgyüic hogy kiket hiv, és mimódon, õc azt felelic hogy az válástottakat: midõn pedig az válástásra jutni, ott minden- ünne egyedül czac az irgalmafság tettzie meg. Es igen képen és igazán illic ide az s. Pál mondása, hogy senki nec nem áll az õ tulaydon akarat- tyán és futásán, hanem az Istennac irgalmán es megkegyelmezésén: De nem olly értelemmel az mint némellyec véfic, az kic az elválástát az Isten kegyelmével és az embernac akaratyával f futásával egy aránt akarjac megostani. Mert azoc ez béhozott mondást így magyarázzac, hogy az embernac akaratya és igyekezeti õ magában jollehet semmit nem tehet az Istennac kegyelmenélkül; de midõn az az õ kegyelme hozzájárul, tehát az emberis tehet valamit az idvõségnac megfeszésében. Kiknac czaczo- gáfokat inkább akarom az s. Agoston fávaival meghamisítani, hogy nem az én magaméval: Hogyha az Apsttal, semmit (ugymond) nem akart egye- bet, hanem czac azt, hogy nem áll egyedül czac az akaraton és az futáon, hanemha az Istennac irgalmafságais hozzá járul; tehát azt visontag így is megfordíthatni, hogy nem áll egyedül czac az Istennac irgalmafságán, ha- nemha hozzájárul az embernac akaratya és futása. Az melly mivelhogy nyilván való Isteni káromlás, nem kell abban kételkednõc, hogy az Apa- sttal egyedül czac az Isten irgalmafságánac ne tulaydonitson mindene ket, a mi akaratunknac pedig és futásunknac tellyeséggel semmit meg ne had- gyon. Illyenképpen áll errõl ez az s. Ember. Es én itt egy czepe sem gondoloc iméz okoskodáfczkaival, az mellyet némellyec elõ fordítnac, hogy nem állott volna illyen módon az s. Pál, ha bennünc valami fán- dec és akarac nem volna. Mert nem nézett õ arra, milegyen az emberben, hanem fockal inkább hogy látná azt, hogy némellyec az Idvõség megfesz- zésenec egy réfiet az emberc ferénységenc tulaydonitanac, azoknac té- völgéleket vetõtte meg ez mondásnac elsõ rzickelyében: az másic rzick- kelyben ofrán az Idvõségnac egéfc minden dolgát az Isten irgalmafsága- nac tulaydonította. Es mit czelekefnec az Profétac egyebet, hanem hogy mindenkoron az Istennac kegyelembõl való hivatalat hirdetic és magaz- tallyac.

2. Annakfelõtte az hivatalnac természetie és folyáfais szemlatomást zent bizonyította; az melly nem czac az igénc püftra predikálásában áll,

H h h h h 3

Ibid. v. 15.
Eph. i. v. 15.Joh. 6. v. 46.
Joh. 17. v. 6.
Joh. 6. v. 44.Lib. 1. de gra-
contr. Pelag.
cap. 14. 31.Lib. de Pra-
dest. Sanct.
c. 1.

Rom. 9. v. 16.

Enchirid. ad
Laurent.
cap. 31.

Esa. 65. v. 1.

hanem az ſ. Léleknek megvilágosításábanis. Kiknek ajánlya és nyuytfa az Isten az ő igéjét, láttyuc ezt az Profetánál: Megtaláltattam azoktól az kic engemet nem kerestene; és azoknac jelentetem meg magamat, az kic én felölem nem tudakoztac. Annac az népnek, melly az én nevemet segitsegül nem hívta, azt mondottam: Imhol vagyoc én.

Josu. 24. v. 3.

Es hogy az Sidoc azt ne alitanác, hogy ez kegyelem czac az pogányokra tartozzéc, efekbe jutattya ő nékie kis, honnét vötte legyen az ő Attyokat az Abrahamot, midön ötet az ő kegyelmével méltoztatná tudniillic az bálványozásnac középiből, az mellybe mind az ő veivel egyetemben tellyeséggel bé volt merülve. Midön affélet nem érdemlett emberknek, elsőben az ő igéjének világosságával megjelenic, szemlátomást megmutattya abban az ő ingyen való kegyelmének példáját. Itt azért nyilván kimutatodic az Istennek véghetetlen nagy jóvolta; jöllehet nem mindeneknek idvőségekre: mert az megvetöttekre annyival nehezebb itilet áll; mivelhogy az Isten szerelmének jelenségét és bizonságát magoktul eltaszittyac: és ennekfelötte az Istenis, az ő lelkének erejét tölc megvonfa, hogy az ő egyebekhez való kegyelmét annyival láttatossabbá és diczóságosbá téfci. Annakokaért az belső hivatal az igaz záloga az idvőségnek, az melly meg nem czalhat. Ide tartozic az ſent Jánosnac ez mondása: Innét esmerjuc meg, hogy ő fiaí vagyunc, tudniillic az Lélekből, az mellyet minékünc adott.

A. 13. v. 35.

Es hogy az test ne diczekedgyéc, hogy czac az ötet hozzá hívónac, és magát néki ajánlónac felelt volna meg, azt bizonyittya, hogy ő nékie sem fule az hallásra, sem ſeme az látásra nem volt, hanem czac az mellyet ő ſerzett nékie. Es hogy ő azt ſerezze, nem kineckinec az ő háláadó volta ſerint, hanem az ő Elválástafa ſerint. Erről igen ſéppelda vagyon az ſent Lukácznál: holott az ſent Pálnac és Barnabásnac predikallásat az Sidóc és az Görögöc egyaránt halgattyac. Es noha azon egyféle igével tanitatnac mindnyájan, meg vagyon mindazáltal írva, hogy czac azoc hitenec, az kic az öröc életre völtanac rendeltetve. Miczoda ortzával mernöc azért az ingyen való hivatal tagadni, a mellyben mind az utolsó réfeiglen egyedül czac az válástás regnál és uralkodic?

3. Itten pedig kétféle tévelgeftől kell örizkedni: mert némelleyec az Embert az Istenel együtt munkálkodóvá téfci, hogy az ember az ő javallásával az elválástást megerősítce. Es illyen módon, ez ő értelmec ſerint, az embernek akarattya fellyeb való az Istennek tanácsánál: Szinte mintha azt tanítaná az Irás, hogy minékünc czac az adatic hogy hihefünc, és nem adatic ön maga az Hit. Más réfeint némelleyec, noha nem üressitic mindenestül fogván meg az ſent Léleknek erejét, mindazáltal nem tudom

dom miczoda okért, az Elválástást az ſeker után akarjác fogni, mintha kétséges avagy erőtelen vólna, miglen az hit által meg nem erősítettéc. Ez bizonyára hogy így erősítettéc meg mi reánc nézve abban ninczen ſemmi kétség. Ismét hogy innetis ki nyilatkozzéc az Istennek titkos tanacza, az melly az előtt elvölt röyötve, azt meghallottuc ez előtt. Czac hogy ez megerősítettéc igején ſemmi egyéb ne érteſéc; hanem hogy ezzel az Istennek válástafa, melly az előtt nálunc esméretlen völt, minékünc megbizonyitatic és mint egy peczettel meg peczételtetic.

De az nem igazán mondaric, hogy az Elválástás ug' lében oſtán megerősítettén, hogy ha mi az Evangeliomot béveſſuc, és hogy innét véſi az ő erejét. Innet vehettyuc jöllehet és innetis kell vennünc annac megbizonyítását és erőſ völtat: mert ha az Istennek öröcké való rendelésére akar-nánc béſegni, elnyelne minket annac kimondhatatlan mélysége. De minékutánna imnár az Isten minékünc azt megjelentette, fellyeb kell emelkednünc, ſinte az eredetnek kútfejhöz, hogy az folyamat az kút föt el ne buritfa, és bé ne dugja. Mert mi lehetne képtelem és méltatlamb dolog, mint, holott az Irás tanittya, hogy az Isten minket megvilágosít, az mint annakelőtte hogy elválástott, hogy az a vilagság az mi ſemeinket ugy megvakítaná, hogy az mi elválástafunkra ne néznéc, és arról meg ſem akarnánc emlekezni.

Nem tagadom azonközben, hogy az mennyiben az mi idvőségük-ről bizonyosoc akarunc lenni; az igeről kellyen elkezdünec, és az mi hitünknek azzal kellyen megelegedni, hogy az Isten ugymint mi Atyánkat hijuc segitsegül. Mert nagy viſſafordultul némelleyec, hogy az Istennek tanácsáról (az melly nekünc közél vagyon az mi ſájunkban és ſivünkben) bizonyosoc lehetsenec, az felhökön fellyül akarnac által repülni. Ez vakmerő bátorkodást azért, az hitnek mértékletességével kell hátra verni és megvonni: és megelegedgyünc azzal, az mit az Isten önnön maga, az ő elröyter kegyelméről az ő igejében bizonyit: czakhogy az czatorna, az mellyen az innya való viz minékünc bővségeffen foly, ſemmi bántására annac ne legyen, hogy az kút fő az ő tiftességét meg ne tartaná.

4. Annakokaért az miképpen hogy elfordultul czelekeſnec, az kic az Elválástásnac erejét és álhatatos völtat, az Evangeliumnac hitele után kötic; az melly által megérezzuc, hogy mi reánc tartozzéc: azonképpen igen jó rendet tartunc, hogy ha az mi bizonyos elválástatásunknac tudakozásában, az belöle ſármazó jelenségekhöz ragazkodunc, az mellyecannac bizonyos jegyei és igaz bizonságai. Semmi késértettel keményebben vagy veszedelmesben nem rettentü az Satan az hiveket, hanem mint mikor öket az ő elválástásoc felöl való kételkedéſſel nyughatatlannittyá;

Deut. 30. v. 14

nittya; és egyfelmind annac út kívül való keretgélésére visssa fordult fergalmas kívánságra ingerli. Ut kívül való tudakozásnac azt nevezem: midőn az nyomorult ember, az isteni bölcseség nec elröytett és titkos Kamaráiba akar béütni, és magát finte az legfelsőb öröcké valóságig akarja felröpiteni, hogy megtudgya azt, az mi végeztetett legyen ő felőle, az Isten nec titkos tanácztékiben. Mert így ostán olly nagy mélységes örvényben eyti nyakra főre magát, az mellyben elkellyen merülnie: és olly tödrbe akasztallya magát, mellyből ki nem feytözhetik: és olly temerdecköddel buritatic el, az mellyben ember nec meg kelly vakulni. Illyen rötte netes romlásfiál méltó pedig az emberi elménec agyas kábalkodásnac megbüntetetni, midőn az onnőn maga erejéből az Isteni bölcseség nec magaságos hegyeit akarja meg hágdosni. Es annyival ártalmasab ez az kísértet, mivelhogy mi többire mindnyájan sem mire nem vagyunc haylādobbac. Mert ritkán vagyon valaki olly, kinec fivét valaha illy gondolat ne érnéje: Honnét vagyon az te idvőséged, hogyha nem az Isten nec elválasztásából? Ki mondta pedig meg tenéked, hogyha elválasztott vagy? Az melly gondolat ha valakinél erőtt vesen, rettenetessen győtri ostán azt, avagy azt mivel hogy mindenőtül fogva elrémüllyön és elhadgya magát. Es bizonyáranal, az megtapasztalható példaknál semmi jób bizonyítás arra nem kívántatic, melly visssa fordult módon kébzic ezec magokban az Isteni elválasztást. Mert semmi ártalmasb dögletet nem üt közhetic az ember nec fivére, hanem az melly az lelki esmeret nec békeséget és az Istenben való nyugodalomát megrontya és felháborittya. Annakokaért hogyha hajo töréstől felünc, tehát sükség ez köbfiklátol örizkednőnc, az mellyben soha ember kára nélkül nem üt közhetic. Es noha ez az Isteni elválasztástól való disputatio mint egy veszedelmes tengernec alitatic: Vagyon mindazáltal a nac megnézélesére bátoraságos, czendesi, sőt még győnyörüséges hajokázásis; hanemha valaki kinyeségből akarná magát veszedelembé vetni.

Mert az miképpen hogy veszedelmes mélységben burittyac az oc magokat, az kic hogy az ő elválasztatókról bizonyosoc legyenec, az Isten nec öröktől fogva való tanácztát az ige kívül tudakozzác: az onképpen visfontag az kic ez dolgot igazán és rendserint, az mint az igében vagyon, ugy értekezic meg, jeles fíep és hafnos vigasztalást ves nec belőle. Ez legyc azért az megtudakozásnac igaz uta, hogy azt az Isten el hívásáról kezdgyücc el, és azon végezzücc elis. Mindazáltal ugyan meg esmeric azért az hívec, hogy az Isten kezéből naponkint vött jótéteményec, az titkos elválasztásból fíarmazzanac: az mint onnőn magoc megvallyác az Esaiásfiál: Czudálatos dolgokat czelekedtel Te ő mi Istenünc, és az te tanácztid rég-

rül fog-

tül fogván valóc, igazac és hívségese. Mert az hivatal által, ugmint esmertető jegy által akarja az Isten minékünc bizonyosá tenni, mennyit illyec nekünc az ő tanácztából megertenünc. Hogy pedig valakinec cz bizonyítás ne láttaséc erőtelennec, gondollyuc meg mennyi világoságot és megbátoritást hozzon az minékünc. Mellyről igen fíepen ir fient Bernárd. Mert minekutánna az meg vetőttekről fíollott volna; emezt mondgya: Megáll az Isten nec vegezése, és az békeség nec sententiája, azokon az kic ötrefelic, az gonost nekic nem tulaydonitván és az jót megfizetvén, ughog czudálatosképpen azok nac neni czac az jók, hanem meg az gonosak is javokra fíológallyanac. Kic zoda vádollya az Isten nec választottit: elég ennékem minden igazságra, hogyha az ennékem egyedül kegyelmes, az kinec egyedül vétkeztem. Minden, az mit nekem nem akart tulaydonítani; fíinte ollyan mintha soha né lött volna. Es egy kevéssel ífmet az után: O igaz nyugodalom nac helye, mellyet én méltán kedves hálóházam nac tarthatoc: az mellyben az Isten nem ugmint haragosnac avagy egyébként kedvetlennec éreztetic: hané inkább nyilván megláttic az ő jó, kegyelmes és tellyes akarattya. Ez meglátás nem rörtent meg, hané inkább megenyhít és vidamit: né indit fel őttéb való nyughatatlan gondolatot, hané inkább elczédesític azt. Nem somorittya á fivét, hanem inkább örvendeztetí. Itt igazán megnyughatni. Az békeleges és czendesleges Isten megczendesít mindeneket, és ötet nyugalmassan látni, nem egyéb hanem kedves nyugodalom.

5. Előfíer, ha az Isten nec atyai kedvet és kegyelmes fivét keressücc, az Christu fíra kell fíemeinker fordítanunc; á kiben egyedül, nyugfíic meg az Atyánac lelke. Hogyha az idvőséget, az életet, és az öröc orfíagnac halhatatlanságát akarjuc birni, az onképpen nem kell másfvá térülnünc. Mert egyedül ő az élet nec kütfeje, az Idvőségnec vas maczkája, és az meny orfíagnac örököse. Immar azért mire néz az elválasztás, hanem hogy az mennyei Atyáru fíac gyanánt vétetvén fel, az ő kegyelméből nyerjuc meg az idvőséget és halhatatlanságot? Akar ezt mint hányad veszed, de ugyan czac azt találod, hogy az mi elválasztásfunk nac utólsó tzillya ennél külyeb nem terjed. Annakokaért mondatic, hogy az kiket az Isten fiaivá felyött, nem ő magokban választotta el azokat, hanem az ő fiában az Christusban: Mert külömben nem hanem czac ő benne fíerethette azokat; és az ő orfíagnac örökségében sem vehette addiglan, hanem hogy előfíer ő nekic örökös tárfaivá tötte.

Hogyha ő benne választattunc el, tehát nem mi magunkban találluc az mi elválasztásfunk nac bizonyos voltát: sőt még az Atyában sem, hogy ha ötter püfítán az ő fíanékül ábrázuc és gondollyuc meg. Az Christus azért az tükör, az mellyben az mi elválasztásunkat illic megfíemlélnünc; és

liiii

Serm. 23. fíu-
per cantic.

Matth. 31.
v. 17.

Ephes. 1. v. 4.

czalatságnélkül megis lehet. Mert mivelhogy ő az az femély, az ki felől öröktül fogva elvégezte az Atya, hogy az ő restébe oltsa az időző ülendöket, hogy fiainac tartsa mind azokat, valakiket az ő fiainac tagai közöttül valóknac esmér: Erős és nyilvánosságos bizonságunc vagyon azért, hogy bé vagyunc az életnecc könyvében irattatván, hogyha az Christussal egyyessülönc. Ez ő véle való egyyessülésével ajándékozott pedig ő meg minket, midőn az Evangeliumnac prédikaltatása által megbizonnyította hogy ő minékünc adatott legyen az Atyától, hogy ő minden ő javaival őssve miénk legyen. Azis mondati, hogy ötet öltözzünc fel, ő benne nevedünc, hogy éllyünc: mivelhogy ő él. Gyakran előhozati ez tudomány: hogy, az Atya az ő egyfületött fiainac nem kedvezeti, hogy valaki ő benne hissen, el ne vessen. Es az ki ő benne hissen, által ment az halálon az életre. Illyen értelemmel nevezi magát az életnecc kenyere, az mellyben az ki esic, öröcké meg nem hal. Ez (mondom) hogy meghiteltre méltó bizonságunc lott minékünc, hogy az ő mennyei Atyától fiac gyanánt tartatnac mind azoc, valakiktől hittel ő bevéteti. Hogyha valamit annál többet keresünc, hogy nem, az Istenec fia és örökös közötté fámlaltassünc, tehát az Christuson fellyül kell ugy hágnunc. Ha pedig ez minékünc legfelsőbb zülönc, bizonyára nem kevelsé eselyösödünc, ő kivólotta keressvén azt, az mit immár ő benne megnyertünc, és egyedül czac ő benne találtathatikis meg. Annakfelötte mivelhogy ő az Atyánac öröc bölcsesége, az elváltozhatatlan igazság, az állandó tanác, tehát nem kell azon félnünc, hogy valami azokban, az miket ő minékünc az ő igejében ki magyaráz, czac valami kiczinybenis külömbözne az Atyánac akarattától, az mellyet mi kívánunc megtudni; hanem inkább hivesseffen meg akarja azt minékünc jelenteni, minemü volt legyen eleitől fogva, minemü legyen jóvendőreis. Ez tudománc az mindennapi könyörgésbenis gyakoroltatni kell. Mert noha az mi elválastatásunknac hiti, az Istenec segítségül hívására indit, mindazáltal igen alkotatlan dolog vólna, hogyha az mi imádságunkban az Istenec illy okot fábnanc elejébe: Utam, ha én elválastatott vagyoc, tehát halgass meg engemet: Mert azt akarja ő, hogy minékünc az ő igereitein kellyen meg elégednünc; és nem egyébütt kell tudakoznunc, hogyha meg akarjoné minket halgatni. Ez értelmesség minket foc akadémokból kifeyt, hogyha jól tudunc azzal élni, az mi igazán vagyon megírva: és meggondolatlanul nem vonssuc idestova az mit őssve kell foglalni.

6. Ezis igen bölgal az mi hiedelmünknecc megerősítésére, hogy az mi elválastatásunknac bizonyos és áthatatos volta czelekeffi, hogy az mi elhivatalunkis öröcké állandó legyen. Mert az kiket Christus az ő ne-

Ioh. 6. v. 37.
39. & c. 17.
v. 6. 12.

vénec esmeretivel meg világosit, és illyen módon az ő anya sent Egyházánac kebelébe felvéfen, azonokat az ő otalmába és örizetibenis mondati venni. Az kiket pedig illyenképpen felvéfen, azok felől mondati, hogy az Atyától azoc onéki adattanac és ajánlattanac, hogy megöriztesse az öröc életre. Mit akarunc hát egyebet? Felsőval kiáltja az Christus, hogy valakiket időzitetni akar az Atya, azokat mind az ő örizetibe adra. Akarjuké azért megtudni, hogyha vagyoné gondgya az Istenec az mi idősségünkre, tehát azt kérdgyünc, hogyha ajánlotta az mi idősségünket az Christussal, az kit ő minden időzülendöknecc időzítőjévé tött. Ha pedig abban kételkedünc, hogyha az Christustól az ő otalmában és örizetiben felvettünké, elejét véfi ő ennek ez kételkedésnecc, midőn magát ugymint pásthorul ajánlja, és minket az ő juhái közötté fámlál, hogyha az ő fávat halgattyc. Ez Christust annakokaért a melly nekünc ill engedelmesseffen ajánlja magát és előnkbe járul, elfogadgyünc és bevegünc; ő pedig minket az ő nyája közötté véfen, és az ő aklában minden ártalomtól megöriz minket. De mondhatná valaki, hogy nag forgalmatoságot ferez minékünc az jóvendő állapotnac meggondolattya, tudniillie mi következhetté még mi réanc a mi erőtlenségünknec miatta. Mert az mint fi. Pal tánt, hogy azok hivattatnac, a kic az előtt el vóltanac válastatván: azonképpen Christus visontag azt jelenti, hogy sokan vadnac a hivatalosoc, de kevesen vadnac az elválastottac. Sőt fi. Palis egy helyen, elint az bátorkodásról, midőn mond; hogy, Az ki áll, meglássa hogy el ne esséc. Ismét, Te beóltattál az Istenec népében: Ne kevelkedgyél, hanem inkább fély. Mert az Isten hamar kivághat téged, és visontag másokat ölthet bé. Annakfelötte eléggé tanit a minden napi példa és próbát; hogy kicziny háfna a hivatalnac és a hitnec, hogyha hozzá nem járul az végig megmaradás, a melly nem mindeneknec történi meg. Etre én azt felelé, hogy megmentett minket ő forgalmaskodástól a Christus. Mert bizonyára ezutánra és jóvendő időreis tartoznac imez ő igereitei: Minden a mit az Atya énékem ad, én hozzám jó: és a ki én hozzám jó, nem tasitom én azt ki. Ismét, Ez akarattya az Atyánac, a ki engemet elboczatott, hog azoc közöttül semmit el ne vessesséc, a mellyeket énékem adott, hané hogy feltámasssam az utolsó napra. Ismét; Az én juhaim hallyc az én főmat, és követnec engemet. Esmeré én őket, és öröc életer adoc nekic, és oc soha el nem vessnec, és senki őket ki nem ragadgya az én kezemből. Az Atya, az ki őket énékem adra, nagyob mindeneknél, és az én Atyám kezéből őket senki ki né ragadhattya. Továbbá midőn azt mondgya, hogy minden fa, a mellyet az ő Atya né plántált, ki vagattati: ezzel visontag azt akarja megmutatni, hogy a kic az Istenbe meggyökereztesse, az idősségből ki né eshetnec. Az mellé eggyez a fi. Janósnac módafa:

Ioh. 10. v. 38

Rom. 8. v. 30
Marth. 22.
v. 14.
1 Cor. 10.
v. 12.
Rom. 15.
v. 23.

Ioh. 6. v. 37.
& 40.

Ioh. 10. v. 27.

Matth. 15.
v. 13.

1 Joh. 2. v. 19. Hogyha mi közülünk valóc voltanac volna, megmaradtanac volna mi velünk. Innet vagy on az sient Palnac amaz ó nagy drága diczekedése az halál és az élet ellen, az jelen valóc és az kövterkezendóc ellen: az mellyben megláttzic, hogy ó ez felől az Isten ajandéka felől, tudniillic az végiglen való megmaradás felől, bizonyos és batorságos volt legyen. Es femmi kétség abban ninczen, hogy ó ez mondást minden elválastottakra nem igazította volna. Es másutt azt mondgya ezen sient Pál: Az ki elkezdette bennetec az jó czelekedetet, azon elis végezi mind az Jusus Christufnac napjáig. Azonképpen sient Davidis, midőn az ó hiti ingadozna, ez fundamentomhoz kapafkodott és tartozott, Nem hagyod el (ugymond) az te kezidnec munkáját. Annakfelotte ebben sinczen femmi kétség, hogy midőn Christus minden válastottakért könyörög, hogy azoknac sient azont nem kívanná, á mit s. Peter nec; hogy tudniillic az ó hitóc soha el ne fodgyon. Innet azt hozzuc ki, hogy óc femmi végiglen való el fakadástul ne félyenec. Mert az Isten nec fia az ó álhataratoflon megmaradáóc kért könyörögven, minden kétségnél meghalgattatott. Mire akart egyébre Christus ezzel minket tanítani, hanem hogy, erőssen elhidgyuc azt hogy nyilvánással idvözölünk, mivelhoggy egyfer óveivé löttünk.

7. Sőt lám naponkint megesic, hogy az kic Keresztényeknek tarattanac, visfontag elfakadgyanac, és oda legyenec. Es sient ugyan azon helyen, az hol azt állattya az Christus, hogy senkit el nem vestött az oc közzül, az kit az Atya ó nékie adott volt, kitudgya mindazaltal az vesfedelem nec fiát. Igaz dolog ez jollehet, de sient azon módon bizonyos imezis; hoggy ez illyen elfakadandoc, soha az Christushoz az ó hívők nec olly bizodal mával nem ragazkodtanac, á minemüvel mondgyuc, hogy az mi elválastatásunc megbizonyítatic és megerősítetic.

Miközülünk mentenec ki (ugymond sient Janos) de nem mi közzülünk valóc voltanac: mert ha mi közzülünk valóc voltanac volna, megmaradtanac volna mi velünk. Nemis tagadom, hogy az válastottackal egyenlő jegyei legyenec náloc az hivatalnac: De azt az elválastásnac bizonyos jelen ségét, az mellyet én az hivek felől mondoc hogy az Evangeliumnac igejéből vegyenec, azoknac femmiképpen meg nem engedem. Annakokáert ez illyen példác minket, femmiben meg ne indítanac, hogy az Isten nec igerétin bátorfagofon meg ne nyugodnanc: az holott azt mondgya, hogy az Atyától ó nékie adattac mind az oc az kiktől ó igaz hittel bevétetic; az kic közzül, ó azoknac őrizőjc és pasztoroc lévén, senki el nem véf. Az Judasról ez utan mayd szólunc. Az mi az sient Pál mondását illeti, nem akarja azzal az Keresztényeket egy általlyában minden bátorrágról elinteni, hanem az tunyalkodó testi rest bátorrágról tiltya el, az melly kevélységet fel

1 Joh. 3. v. 16.
2. v. 39.

1 Cor. 10.
Rom. 11.

fel fuválkodást sereze és egyebeknek megutálását hozza véle, az alázatofagot és az isteni félelmét eltörli, és az elvotti kegyelem nec elfeleytetet nemzi. Mert ó ottan az poganyokat sfolittya meg, és őket arra tanittya, hogy ne kellyen nékiec az Sidok ellen vakmerőül kevelkedniec, hogy az oc megvettetvén ok vétettec volna ó helyettóc fel. Félelmetis ollyat kíván, nem az melly őket elrémitse, és kétségefecké tegye, hanem az melly minket az Isten nec kegyelménec alázatos megismerésére tanítson, és mindazaltal az bizodalomból semmit el ne fakasson, az mint másutt megmondattott.

Annakfelotte nem főllit ó ott meg külön akarkit, hanem közönségesen az pártosokat. Mert mivelhoggy az Ecclesia ackorban két pártra oflott volt, és az vetekedő buzgoság közöttóc fakadást serezene, inti s. Pál az poganyokat, hogy ez ó beóltatásoc ez kiváltképpen való és sient népbe, felelemre és alázatofásra adgyon okot ó nékiec. Voltanac pedig közöttóc foc felfuválkodtat, kik nec kevélységeket sükség volt illyenképpen nyommasítani. Megmutattuc pedig másutt, hogy az mi reménségünk nec jóvendő időreis ki kellyen terjedni, sőt fockal méfseb az halálnál, és hogy az reménség terméferivel femmi ugy ne ellenkezzec mint az kételkedés affelől, mint legyen nekünk jóvendőre dolgunc.

8. Az Christufnac ez mondása, hogy fokban vadnac az hivatalofoc, de az válastottac kevesen, felotte igen gonoful vonyatic ez értelem: Semmi kétség pedig és versengés ebben nem leszen, ha meg gondollyuc azt, az melly nec az elotte megmondottakból nyilvánfagolnac kell lennie, hogy kétfele hivatal vagy on. Mert vagy on közönséges hivatal, az mellyben az Isten az Igenec külső prédikáltatása által mindeneket egyaránt hiv hozzája, még azokatis, az kik nec azt halálnac illattyára, és nehezeb kárhozatnac alkolmatofására adgya eleikbe. Vagy on annakfelotte kiváltképpen való hivatal, az mellyre többire mind czac az hívőket méltóztattya, midőn az ó lelkénec belső megvilágofításával azt czelekeffi, hogy az prédikáltott ige az ó fiveikben fogantos legyen. Mindazáltal még ezis néha köz az ollyanockal, az kiket ó czac egy ideig világofit meg; és ofrán az ó háláadatlanfagok nec érdemeért ísmét elhagy, és nagy obvaksággal vér meg.

Mivelhoggy azért látná az Ur Jesus, hogy az Evangelium félyyel méfseb kihirdettene, és azonba fokaktul megvettetnec, s keveseknél tartatnec meg az ó méltoságában: az Istent egy királnac femélyben írja előnkben, melly egy nagy lakodalmat kéfitven, az ó hivogatóit mindenüve kiküldi nagy feregek nec hivatalára: de igen kevesektül nyerhet eligérkezést: mert

kiki mind maga foglalatossá voltát fordítva mérségül elő úgy annyira, hogy az hivatalosoknak nem akarásoc miatt, keferítésoc az urzakon őfve keresni, az kiket talál. Hogy mind eddig az külső hivatalról föl legyen ez példabefed, minden megértheti. Annakutánna őfán megmagyarazza aztis, mint czelekefisi meg az Isten az jó vendégség szerzőnecc tistit, ki egy áftról máftra kőnyüljár az ő vendégeinecc barátságosfán való elfogadására.

Holott pedig valakit menyegzői ruhával meg nem ékefítetvén találand, nem engedi annac fertelmességével az ő tisttéséges lakodalmat megmoczoltatni. Ez tizickelt én megvallom, hogy azokról kellyen érteni, az kicaz külső vallás által az anya fent Egyházba jönecc; de az Christufnac fentfégével ninczenec megruháztatván. Efféle gyalázatit és úgy mint fekélyeit az Ecclesiának, nem mindenkor fienvedi el az Isten, hanem az ő rutságoc érdeme fterint kitafittya őket. Illyenképpen azért kevesfén vadnac az válaftottac az hivatalosoknak nagy feregéből, de nem amaz hivatal fterint, az mellyből az hiveknecc meg kell esmernecc hogy válaftottac legyenecc.

Mert amaz közönséges az Isten teleneckelis, ez pedig véle hozza az ugyanon fületfésnecc lelkét, az melly záloga és peczétit az jövendő örökségnecc, az mellyel az mi fíveinecc elpeczételtetnecc az Urnac napjára. Egy summában, mivelhogy az képmutatóc, nem külömben diczekednecc az Isteni fólgalattal, mint finte az Istennecc igaz fólgai; azt mondgya Christus Urunc, hogy azoc végre kivettetnecc arról az helyről, az mellyet nena igazán birnac: az mint az Soltárbanis meg vagyon írva: Uram ki lakozic az te haylékodon? Az ártatlan kezű, és tistta fívvü. Ismet máfutt: Illyen az Isten keresőknecc nemzetsége, az melly keresi az Jácob Istenénecc finét. Es ezzel az fent Lélec az hiveket békeséges türeftie akarja inteni, hogy ne unakodgyanac azon, hogy az Ismaelitak közöttóc elegyítetvén legyenecc az anya fent Egyházban, mert végre még egykor, az ő állortzájoc levonyattatnac és gyalázatosfán ki kellyen vettetnecc.

9. Szinte ezen értelme az Christus kitudásának és kivételénecc, holott azt mondgya, hogy fenkiel nem vesett, hanem czac az vesedelemnecc fia. Ez bizonyára fokatlan, de nem megérthetetlen fólásnac módgya. Mert nem volt az Christus juhái közötté úgy fámálaltatva, mintha igazán az volna, hanem czac hogy helyett foglalt. Hogy pedig Urunc máfutt azt mondgya, hogy ő tole az több Apostalokkal együtt elválaftatott, az czac az Apafali tisttról értetie: Nemde nem tizenketten válaftottalaké éntiteket, és nemde nem ördögé egyítecc? Tudniilliecc az Apafali tisttre válaftotta volt el őtet. Midőn pedig fól az idvőségére való válaftótfól, ollyankor

ollyankor távul rekeftri azt az elválaftottac fíama közötté. Nem fíoloc, Ioh. 13. v. 19. (ugymond) mindenekről, tudom kiket válaftottam el. Ha valaki az elválaftásnac igejét, mindenütt megegyeliecc, az ollyan ártalmassan megakadekkozza magát. Ha pedig megválaftya, semmi ninczen egyeneffeb. Annakokaétt felotte gonoful és nagy ártalmassan ír az Gregorius, holott azt Homil. 10. tanittya, hogy mi czac az mi hivatalunc felől vagyunc bizonyofoc, de az mi elválaftatásunkról bizontalanoc vagyunc. Az honnét az embereket felelemre és rettegeftreis inti, egyebec közötté annac imez okatis hozván: hogy, noha tudgyuc ma, minemüec vagyunc, de minemüec legyünc jövendőre azt nem tudgyuc. De azon az helyen eléggé megmutattya, melly keményen megütöközött legyen ez kőben.

Mert mivelhogy az elválaftást az czelekedetec urán helyhezette, elég oka volt az fíveknecc leverésére: de azokat visontag fel nem gyamolihatta, mert őnnön magoktul az Istennecc jövöltába való bizodalomra őket nem igezította. Innét neminemüképpen megérthetiecc az hivec, az mit elsőbe felirtunc; hogy tudniilliecc, az elválaftás ha igazán meggondoltatic: az hitnecc nem megfaggatásat, hanem inkább megerőftítését fterzi.

Mindazáltal nem ragadom azt, hogy az fent Lélec néha, az mi elménkecc és értelmünknecc mivolta fterint fókta befédet rendelni. Az mint midőn azt mondgya; hogy: Az én népemnecc gyülekezetiben nem lesnecc, Ezech. 33. v. és az Izrael házanépe necc fíama közötté nem irattatnac. Mintha az Isten elkezdené az élő kőnyvben felírni azokat, az kiket őveinecc akarjon tartani: holott maga az Christus bizonyítása fterintis tudgyuc, hogy az Isten fíainac necc kezdettől fogván beíratnac az életnecc kőnyvében: Hanem ez igéccel egyáltallyában jelentetiecc az Sidóknac megvettetésé, az mellyec egy ideig ollyaknac láttattanac, mintha oflopi voltanac volna az anya fent Egyháznac, az mint meg vagyon írva az Soltárban: Törd ki őket az élőknecc kőnyvéből, hogy az igazackal bé ne irattafanac.

10. Mert az elválaftottac nem mindgyárt annyok méhétül fíarmaztokban, sem mindnyájan azon egy időben, hanem az mint az Urnac tetzic az ő kegyelmét kioftogatni, az fterint gyüytetnecc az hivatal által az Christufnac aklaba. Minekelotte pedig az fő Pafstorhoz vitetnecc, az közönséges puftran elsőlyedvén tevölgenec; és semmi főbségoc ninczen egyebec felött, hanem czac hogy az Istennecc kiváltképpen való irgalmasságából megöriztetnecc, hogy az halálnac mélséges őrvényébe ne rohannyanac. Hogyha azért őket őn magokban tekinted meg, tehát az Adam fiait látod, mellyec a közönséges romlott nemnecc finét és izét mutattya.

Hogy az külső istentelenségre nem vetemedne, az nem lehet valami övélec sületett jámborságotul; hanem hogy az Istennel szembe vigyaz az ö idvőségekre, és kezével tartya őket. Mert az kic azt álmodozza, hogy az ő annyok méhétől fogva az elválastátnac nem tudom miczoda magva legyen az ő fivérekbe plántálva, az mellynecc által mindenkoron haylandoc legyen az isteni szolgálatra és felelemre, azt őc az Irással meg nem bizonyíthatyác; és az mindennapi próbálattul meg hamisítatnac. Hoznac jóllehet valami kevés példákat elő, hogy azt bizonyítsa, hogy az Elválastottac az megvilágosítátnac előrtis, nem voltanac legyen idegen az Religiótul. Az mint hogy fent Pal az Phariseusi állapotban feyhetetlenül élt. Az Cornelius az ő könyörgésével és alamsínáival kedves volt az Istennel, és ha mic vadnac chöz hasonlóc. Az fent Pal felől megengedgyünc: Az Cornelius példájában igen elbotorkáztac: mert hogy akkor immár megvilágosított és uyonnac sületett volt legyen, nyilvánossággal megtettzic, ugy hogy semmiből fogyatkozása nem volna, az Evangeliumnac világos kijelenése kívül. Mit akarnac pedig ez keves példával nyerni? Azt akarjáké, hogy minden válastottac az Isteni felelemre lelkével mindenkoron meg voltanac ékesítetvén? Ezt őc süinte olly helyessen állathattyác, mintha valaki megbizonyítván az Aristidesnac, Socratesnac, Xenocratesnac, Scipionnac, Curiusnac, Camillusnac és egyebeknac igazságokat és jámborságokat, abból azt hozná ki, hogy minden vakbálványozásban merült emberc fentégre és igaz jámborságra igyekeztenec legyen. Sőt az Irás is helyen ellenec mond ő nekic. Mert az Ephesusbélieknek az uyonnac sületés előtt való állapotoknac az fent Paltul megiratása, ez illyen magnac czac egy szemczekéjét sem mutattya. Az ti büneitekben (ugymond) meghóltatoc vala, az mellyben régen jártatoc ez világnac élete ferint, az fejedelm ferint, melly ez éltető égen uralkodic, melly mostan czelekosfic az vakmerő emberekben. Az mellyekben miis mindnyajan néha napban forgodtunc az mi testünknek kívánságában, azokat czelekedvén, az mellyec az testnac és az mi gondolatinknac tettzenec vala: és természet ferint, az haragnac valanc fiai, mint süinte egyebec, Ismet, Emlekezzetec meg róla, hogy néha remenség nélkül valatoc, és Istennelkül ez világban. Ismet, Ti valatoc régenten ferítés, immár pedig világozás az Urban, mint világozásnac fiai ugy járjatoc. De őc mind ezeket talám az Igaz Istennel nem esmerésére akarják vonni, az mellyel az válastottak is minckelőtte elhivattatnac megvadnacterheltevé, az mint hogy azt örömeft megvallyác. Ez pedig noha szemtelen viszáfordult patvarkodás volna, holott fent Pal az fellyül való igékből menten azt hozza ki, hogy immár ne

Phil. 3. v. 5.

A. 10. v. 2.

Ephes. 2. v. 1.

Ibid. v. 11.

Ephes. 5. 8.

1 Cor. 6. v. 9. 11.

kellyen

kellyen hazudni, és lopni; de mit felelnecc kérecc az egyéb mondásokra? Az minemü amaz, az Corinthusbéliékhez, az mellyben, minckelőttana kimondta az sentenciat, hogy sem az paraznátkodoc, sem az bálványimádoc, sem az házasságrontoc, sem az éktelen puhác, sem az ferfiackal tisztátalanokodoc, sem lopoc, sem fősvényec, az Isten országának örökségét nem birjac: mindgyárt utánna téfi, hogy őc süinte ezen vétkekbe voltanac köteleződve, minckelőtte az Christust megemertec volna: Immár pedig az ő vére nec általa megmosattatnac, és az ő lelke által megmenekedtenec. Ismet az másic mondás, az Romabéliékhez. Az miképpen adtatoc az ti tagaitoc Rom. 9. v. 19. kat tisztátalanságnac és hamiságnac, az hamiságra; azonképpen adgyatoc most az ti tagaitokat fogadjul az igazságra. Mert miczoda hafnát vottétecc akkoron azoknac, az mellyeket mostan feyjenletek is? &c.

11. Miczoda magva czírázhatott, kérecc, az elválastátnac akkor azokban, az kic egéfc életekben fokfeleképpen meg voltanac ferteztetvén, az kic viszáfordult gonofségból, az legutalatosb és átkozottab vétkekben fertengettenec! Ha fent Pal ez embereknac értelmec ferint akart volna volna, azt kellett volna ő nekic megmutatni, melly nagy hálaadással tartozzanac az Istennel kegyelménecc, az melly által megtartatnac, hogy effele fertelméségre ne vetemednénecc. Azonképpen fent Peternek is az őveit haláadásra kellett volna inteni, az elválastátnac süintelen való magváért: ő pedig ez ellenbe arra emlékezteti őket, hogy legyen elég, hogy az ő előbbeni idejőket az pogansági gyönyörűség ferint fogyatoc el. Hát hogyha az példákra kezdünc menni? Miczoda jámborságnac magva volt az Rahab kurvábá, minckelőtte hívóvé lött volna? Az Manasséban, midön Jerusaleml foródnec avagy inkább ugyan usna az profetáknac vérekben? Az tolvayban, az mellynecc utolsó órájan jutott éfébe az megtérés? Tisztullyanac távol azért ez illyen okoskodások az mellyeket az nyughatatlanul elméskedő emberékécc, kinyefségből költenec magoknac az Irás nélkül. Mi nálunc pedig maradgyon meg annac igazsága, az mit az Irás mond; Hogy mi mindnyajan mint az elvésett juhoc, ugy tevőlgöttünc, hogy kiki minden eltért az ő útára, az az, az veszedelemre. Az kiket azért az Ur Isten elvégzett hogy ez veszedelemnac örvényéből valaha kivonnyon, azt ő az ő alkolmatofságára halasztja: Ezenközben megtartoztattya őket, hogy kárhozatos isteni káromlásban ne essenecc.

12. Az miképpen azért hogy az Isten; az ő válastottihoz való hivatalá-
nac ereje által, elvégezi és megferzi az idvőséget, az mellyre őket öröktül fogva rendelte: azonképpen igazította az ő haragját az megvetőttecc ellen, melly által az ő ellenec végezett tanácsát véghöz vífi. Az kiket azért ez életnecc gyalázattýára, és az halálnac veszedelmére teremtett, hogy az ő ha-

K k k k k

ragjánac edényi és az ő keményvóltanac tiükörei legyenec: azokat az ő vé-
gekre előbmozdítván, avagy az ő igejénec halgatásánac alkölmatozságá-
tul foszta meg; a vagy pedig inkább megvakította és megkeményíti őket an-
nac prédikállása által. Az első rickely noha soe példákkal megbizonyitat-
tathatnec, mindazáltal czac imez egygyel, az melly az többi felött világof-
sáb és emlekezetesb, tegyünc nyilvánóságosa. Közel négy ezer efitendőc
multanac el az Christus eljövételénec előtte, az mellyekben az idvőséges
tudománac világofságát minden pogányoktul elröytötte. Hogyha erre
azt felelné valaki, hogy azokat azért nem tötte ez illy jóteteményben résef-
sekké, mivelhogy arra méltatlanok nac alította: semmivel né lefnec jobbac
az ő utánnoc való maradekjoc. Az mellyet minékünc az megtapasztalható
probálat felöttis eléggé megbizonyithat az Malachias, az ki az ő népénec
temerdeci isteni káromlásal megelegyitetött hitetlenségét megfedvén; u-
gyan mégis meghirdeti, hogy eljöne az Idvözítő. Miért adatic tehát inkább
ezeknec, hogy nem amazoknac? Itten bezzeg híjába gyötri magát az ki
ennec, az Isten elröytött és megtudakozhatatlan tanácsánál fellyeb való
okát keresi. Nemis kell azon felni, hogy Porphyriusnac valamelly tanitvá-
nya az Istenec igaságát büntetetlenül mardossa, hogyha mi azt czac egy
fóval sem mentegettyükis. Mert midőn mi azt állattyc, hogy senki meg-
érdemletlenül el nem vést, és visfontag hogy kegyelemből való ajándéc le-
gyen, hogy némellyec idvözülne: ezzel az Isten dicőzségénec ki világo-
fítására igaz eleget feleltünc, ugyhogy az mi palástoláfunkra annac semmi
fűksége ne legyen. Az ő haragi választásánac pedig őnnön maga utat nyit ez
magaságos bíró: midőn azokat, az kiket ő egyfeter megvetött, az ő világof-
ságnac közösülésétül megfosztván, az őnnön vakságokban hadgya. Az
másodic rickelynec megbizonyítására, nem czac mindénapi semlátomást
való példáinc vadnac, hanem az fent Irásbolis vadnac soe bizonságinc. Va-
gyon néha szaz embér hallására azon egy prédikatio: ezek között vadnac
hufon, az kic azt, az hitnec illendő engedelmségével béveszic. Az többi
avagy tellyeséggel megutallyac, vagy megnevetic, avagy tölóc eltasztyac,
és kárhoztattyac. Ha valaki erre azt mondgya, hogy ez a külömbség az ő
gonofságokból fírmazic, ezzel még eleget nem felelt: mett amazoknac
termésherekis finte olly gonofsóvolna, hogyha az Istenec kegyelme által
meg nem jobbittatnec. Innét azért magunkat külömben ki nem feythet-
tyünc, hanem ha fent Pálnac imez mondásához tartozunc: Kerlec, kiczoda
vött elő tégedet? Mellyel azt jelentic, hogy nem tulaydon jószágából, hanem
czac az Istenec merő azon kegyelmességéből vagy onakarkinec az ő egy-
bec felött való fősége.

13. Miért vagy on pedig hogy amazoknac kegyelmét adgya, és e-
zeker

zeker elkerüli: Az mi amazokat illeti, okát adgya fent Lukác; Mivelho-
gy az életre rendeltetnec. Mit mondgyunc pedig imezekről, hanem
hogy on haragnac edényei az gyalázatra? Ne fegyenylyic azért az fi. Ago-
stonnal fólhunc, Az Isten az gonofs akarator jó akaratra fordithatta volna,
(ugymond,) mivelhogy ő mindenható. Ez ő töle igen könnyen megle-
hetne. Miért nem czelekecsi meg tehát? Azért hogy nem akarta. Miért
nem akarta, annac oka on magánal vagy on. Meit nem kell többet böl-
nem akarta, hanem az mennyire illic. Es ez sockalis job, hogynem az
Chrysofomusfal tetovázni, Hogy az akarót vonfa, és azt az ki az kezét
ő hozzá nyuytya, hogy ne láttasséc az külömbség az Istenec iteletin álla-
ni, hanem egyedül czac az embernec szabad akarattyán. Olly igen nem áll
pedig az ő hozzámenetel az embernec tulaydon indulattyán, hogy még az
fenteknec és istenfelöknekis fűkségec legyen az fent léleknek kivalt-
képpen való gerjeftesére és beléjéc ihlésére. Az bársony áros Lydia afi-
zony félte az Isten, de mégis megkellett az ő fivénec nyittatni, hogy fi-
gyelmezne az fent Pál tanítására, és abban éppülne és megjobbólna. Ez
nem czac ez egy affonról mondatott, hanem hogy megtudgyunc azt, hogy
kineckinec megjobbúlása az fent Léleknek tirkos munkálkodásából
legyē. Ez bizonyára semmi kételkedésre nem vonyattatic, hogy az Ur Isten
az ő igejét sokakhoz boczássa, az mellyeknec vakságokat inkább megakar-
ja nehezíteni: Mert miért viter annyi paranczolatokat az Pharahohoz?
Azért hogy az soe paranczolatoc által reménlette legyen annac meglágyi-
tatását? Sőt minekelötte elkezdénec, annac kimenetelet jól tudta, és előb
mégis mondotta: Menny el (ugymond Mofesnec) és jelents meg néki az
én akaratomat: én pedig megkeményitem az ő fivét, hogy ne engedgyen-
Ezenképpen midőn Ezechielt fel inditya, meginti előfeter ötet, hogy kemé-
ny nyaku és engedetlen néphez küldenéje: hogy meg ne retteanyen, ho-
gyha finte sűketeknec kellyen prédikálnis. Hasonlatosképpen meg-
mondgya Jeremiafnakis, hogy az ő prédikállása ollyan lenne mint az tüz,
hogy az nepet mint az pozdorját ugy elveszesse és elfellekisse. De még en-
nélis terhesb nyomásavayon az Esaias profeciájánac; az ki igy küldetic el
az Urto; Menny el, és mondd meg az Izraél fiaínac: Hallyatoc, és ne er-
tsétec meg; Látvanlásátoc, és ne tudgyatoc. Keményits meg ez népnek
fivét, és temerdekits meg az ő fület, és vakits meg az ő fimeit: ho-
gy valamiképpen ne lászon az ő fimeivel, es hallyon az ő füleivel, és
ertsen az ő fivével, és megtérjen, hogy meggyogyitsam ötet. Imé,
kiált nékic, de ugy hogy az ő fülei hova tovább mind temerdekebec lefnec:
Világásit nékic femec közibe, de ugy hogy hova tovább mind inkább meg-
vakulnac: jó tanúságot ad elejekbe, de ugy hogy annyival keményebbec

Kkkkkk 2

AA. 13. v. 43.

Lib. 2 de
Gen. ad lit.
cap. 10.

Homil. de
converf.
Pauli.

AA. 15. v. 14.

Exod. 4. v. 23.

Ezech. 2. v. 9.
& c. 12. v. 2.

Jerem. 1. v. 19.

Esa. 6. v. 9.

Ioh. 12. v. 39.

lefnec: orvofságot hoz nékic, de nem gyógyulnac meg tőle. Es ez jövendő-
lést hozza bé ſent Janos, midőn azt bizonyította meg, hogy az Sidoc nem
hihettenec az Christus tanításának, mivelhogy raytoc volna az Istenec ez
ó átká. Ezt sem vonhatni semmi verſengésre és kételkedésre, hogy az Isten
azoknak, az kiket nem akar megvilágosítani, az ő tudományát homályos
példácz által adgya elejekbe, hogy abból meg ne jobbollyanac, hanem hova
továb mind értetlenebbec legyenec. Mert Christus önnön maga bizonyít-
ta, hogy azért magyarazza meg egyedül czac az ő tanítványinac az példa-
beszédet, az mellyeket az népnek prédikált, mivelhogy ő nékic adat-
van adatott volt hogy értenéc az meny orſágnac titkait; egyebeknek pedig
nem. De mondhatnád, mit akar hát az Christus azzal, hogy azokat tanít-
ta, az kiktől nem akar megértetni? Gondold meg honnét vagy az vé-
tecc, és megfűnöl az kérdéstől. Mert akarmelley homályos legyenis az ige,
de ugyan mindenkor elég világos az Istentelenec lelkec esmeretines meg-
győzésére.

Matt. 13. v. 11.

14. Mivelhogy nyilván vagy, hogy az Isten ezt czelekedgye, immár
azt lássuc meg, hogy miért czelekedgye ſinte ezenképpé. Ha ember erre azt
feleli, hogy azért mivel, mert az emberec az ő istentelen gonof és hálá dat-
lan vóltockal ezt így érdemlettéc, az igazán és jól mondatic: De mivelhogy
innét még ki né tett zic ez külömbſégnek oka; hogy miért hozatnac némel-
lyec az engedelmeſségre, nemellyec pedig engedetlenségbe maradnac: ſük-
ségképpé ahoz kell járulni, az mit Moſesből ſ: Pal feljegyzett: tudniillic, ho-
gy őket az Iſté kezdetül fogva arra támasztotta, hogy kihirdetterné az ő ne-
vét mind az egész földő. Hogy azért az Iſténec kijelétőtt igejénec né enged-
nec az megvetőttec, ebbé méltán vethetni az ő ſiveknek gonofságára, czak-
hogy az mellett még mondaszéc az is, hogy azért vetemedtenec legyé erre az
gonofságra, mivelhogy az Iſténec igaz, de megtudakozhatatlá itéletiből tá-
masztattanac az Isten diczősége nec az ő kárhozattyoockal való kijelentésé-
re és magasztaltatására. Hasonlatosképpen midőn az Eli Pap ſiairól beſel-
tetic, hogy az ő Atyoknac idvőséges intéſeinek nem engedtenec, mivel-
hogy az Isten meg akarta őket ólni: ott nem tagadtatic az, hogy az ő kemé-
nyaku vóltocc nem az önnön gonofságokból ſármazott volna; hanem e-
gy ſerſmind az is megjelentetic, miért hagyattattanac az keménynyaku
engedetlenségben: holott lám az Isten meglágyithatta volna az ő kemény
ſivőket: azért tudniillic, mert az ő elváltozhatatlan végezése egy ſer őket
az veszedeleimre rendelte. Ide tartozic ſent Janosnac imez mondaszéc: Noha
pedig ennyi jeleket tört volna ő előttöc, de ugyan még sem hittenc ő ben-
ne, hogy bétellyefedné az Esaiasnac mondaszéc: Uram, ki hiszen az mi pré-
dikáláfunknac? Mert noha az keménynyaku ellenkezőket, az ő vétkeſ
vóltockból

Rom. 9. v. 17.

1. Sam. 2.
v. 25.

Ioh. 12. v. 38.

vóltockból mentségeseké nem téſi, megnyugſic mindazáltal ezen az o-
kon, hogy izetlen addiglan az embereknek az Istenec kegyelme, valamig
azt az ſent lélec jo izóvé ő nékic nem téſi. Es Christus midőn az Esaias jö-
vendőlését hozza bé: Es lefnec mindnyájan Istentől tanitattac; kiváltkép-
pen arra megyen, hogy az Sidoc megvetettec, és hogy az anya ſent Egy-
házból kitéttec, mivelhogy az tanítást nem akarjac venni, és enec semmi
egyeb okát nem mutattya, hanem hogy az Iſténec igéreti ő reájoc nem tar-
tozic. Mellyet megerőſtit az ſent Palnac mondaszéc, hogy az Christus, melly
az Sidoknac botrányozás, az Görögöknek bolondság, az hivatalosoknak
pedig Istenec ereje és bölcsesége. Mert minek uránna megmódotta azt, mi
következéc többire mindékor, valaményi ſer az Evágeliú prédikáltatnéc,
tudniillic, hogy az némellyeket megkeferitene, némellyektől pedig megul-
tarálnéc, végre oftan azt módgya, hogy egyedül czac az hivatalosoknál va-
gyó annac beczületi. Jóllehet egy kevéſſel az előtt őket hívőknek nevezte,
de mindazáltal az Iſténec kegyelmét, az melly az hitnek előtte megyen, tiſ-
teſégetül meg né foſtja, hané inkább ez másodic igécz két, az első nec ugy-
mint magyarázatul adta melléje, hogy azoc, az kie az Evangeliomot bevét-
téc, az ő hitőknek diczéretit az Isten hivatalának tulajdonitanac. Az mint
egy kevéſſel az utánis tanit, hogy, őc az Istentől elválasztottac legyenec.
Ezeket midőn hallyac az Istentelenec, azon panafolkodnac, hogy az Isten
viszka él az ő ſegény teremtet állatival, az ő mód nélkül való hatalmasko-
dasára, és etőſaki játzodozására. Mi pedig az kie jól tudgyuc, hogy min-
den emberec az Istenec itélő ſéki előtt olly igen ſokképpen való adofsa-
gra köteleſſec, hogy őcezer közzül czac egyreis meg nem felelherne és
eleget nem tehetne; megvallyuc azt, hogy az megvetőttec ſemmit ollyat
nem ſenyvedne, az mi az Istenec igaz itéletihöz illendő nem volna. Ho-
gy pedig annac okát olly világofſon által nem láttyc, miis valamit nem
tudni ne neheztellyünc, midőn az Istenec bölcsesége magafſan fele-
melkedic.

15. De mivelhogy ez ellen az Irásból valami kevés mondaszéc vett-
nec élő; az mellyekben mintha tagadni láttatné az Isten, hogy az ő rende-
léséből veſnéne az Istentelenec; hanem czak hogy az ő akarattya ellen,
önnön magoc vonnác az halál magoknak fejékre: mi azért ugyan azon
mondaszécokat rövideden meg magyarázván, meg mutattyc, hogy az ſen
megirott értelemmel ſemmiiben nem ellenkezne. Előhazatic az Eze-
chiel mondaszéc: hogy nem akarjac az Isten az bünöſnek halálát, hanem in-
káb hogy megtérjen, és éllyen. Hogyha ezt mind az egész emberi nemzet-
ségre akarjac kitérjeſteni, honnét vagy hogy sokakat nem ſorgalmaztat
az penitentiára, az kiknek ciméjoc hayiandobbac volnának az engedel-

Kkkkkk 3

Iob. 6. v. 45.

1. Cor. 1. v. 23

Ezech. 14.
v. 11.

Mat. 13. v. 23.

méségre, hogynem mint azoknac fivőc az kic az naponkint való hivatal-
ellen hova tovább mind keményebbec lesne? Az Ninivebélieknél és
az Sodomabélieknél, az mint Christus önnön maga bizonyítja, az Ev-
angeliúnac prédikallása és az czudatetelectöb gyümölczöt hoztanac vol-
na, hogynem mint Sido országban. Miképpen lesi tehát, hogyha azt akar-
ja az Isten hogy mindenec idvözüllyenec, hogy az nyomorult fegények-
nec, az kic haylandobbac volnának az ő kegyelmenec bévételére, az pœ-
nitentiára aytót nem nyit? Láttuoc innét hogy erőssákkal czigaztáséc ez á
mondás, hogyha az Isten akarattya, mellyről az proféta söl, az ő örök el-
választásának ellene tétetic, az melly által ő az elválasztottakat az megvetöt-
tektől megkülömböztette. Immár ha az profétának tulaydonság fe-
rint való igaz értelme kívántatic, ezzel ő reménséget ad az megtérőknek
es vigasztalást nyuyt, az bünőknek megboczanattya felől. Es az summá-
ja czac ez, hogy senkinec ne kellyen abban kételkedni, hogy késs nem vol-
na az Isten az megboczanatra, mihelt az bünös megtérendene. Annyi-
ban azért nem akarja halálát, az mennyiben megtérését kívánja. Az
minden napi probalat tanit pedig, hogy ugy akarja megtéréseket azoknac,
az kiket hozzája hiv, hogy mindazáltal nem mindeneknek fivőket illesse
és indítsa meg.

De ugyan nem kell azért menten azt mondani, hogy czalárdság-
gal czelekednéjéc; mert noha az külső prédikallotrige, czac magok ment-
hetetlenecké teszi azokat az kic hallyac, és bé nem vesic: mindazáltal iga-
zán tartatic az Isten kegyelme bizonságának, melly által az emberekhoz
megengesteltetic. Jól esünkbe vegyüoc azért az profétának végső értel-
met, hogy az Isten nem gyönyörködic az bünőknek halálában, hogy olly
bizodalomban legyenec az Istenfelőc, hogy mihelyen őc megtérne, mind-
gyárt késsfen vagy on ő nékiec az Istennél az bünőknek megboczanattya:
Az istenteleneknek vétkec pedig meg kétőztetic, hogy az Istennec illy jó
akarattya bé nem vesic. Valaholott azért az megtérés leend, ott az Isten-
nec irgalmassága mindenkor jelen vagy on. Kiknec adáséc pedig az meg-
térés, arról mind az profétac, az Apastaloc, és ő magais az Ezechiel elég vi-
lagosson tanitanac.

1. Tim. 2. v. 4.

16. Másodszor az sient Pálnac mondása hozatic elő, midőn azt tanit-
tya, hogy az Isten akarja hogy minden emberec idvözüllyenec. Az melly
mondás jöllehet néminemüképpen külömböz az előbbtől, vagy on
mindazáltal valami egyezésbenec. Felelet, Az textusból és az A-
pastalnac savaiból nyilván kitettic, mint akarja az Isten hogy mindenec
idvözüllyenec. Mert mindkettőt össze foglallya sient Pal, hogy akarja
idvö-

idvözüléseket, és hogy az igazságnac esmeretiteis jussanak. Ha azt akar-
jac ezzel, hogy az Istennec öröcké való tanácsában ugy vagy on elvégez-
ve, hogy az idvőségnec tudományat bévegyéc: Mit mond tehát az
Moses, miczoda nagy jeles nemzetség vagy on olly, mellyhöz ollyan
közöl volna az Isten mint tehozzád? Mint vagy on az hogy az Isten sœc
népektől megvonta az Evangeliomnac világosságot, az mellyel egyebec
éltene? Miképpen lott az, hogy az idvőséges tudománac elméleti
nemelleyekhöz sœha el sem érkezett: némelleyec pedig czac alig éreztéc va-
lami homályos kezdetit? Innét azért könnyü megérteni, hová tartson az
sient Pal.

Meghadtra völt Timotheusnac, hogy az anya sient Egyházban kö-
zonséges könyörgédec lennéne, az királyokért és az fejedelmekért.
Mivelhogy pedig valamennyire illetlen dolognac láttatéc, az Istenhöz
könyörgéseket nyuytani az ollyatén elfordult emberekert, (mert nem
czac az Christus testétől völtánac idegene, hanem az ő országát minden
erejekkel rontani igyekeztec) ugy teszi ostan ezt utánna; hogy kedves az,
az Istennél, az ki akarja hogy minden emberec idvözüllyenec. Melly-
el nyilvánssággal nem jelent semmit egyebet, hanem hogy az Isten semmi
rendbéli embereket el nem rekestet az idvőségnec utától; hanem inkább
olly igen kiárasztotta az ő irgalmasságot, hogy ő azt senkitől meg nem a-
karja tagadni.

Az töb mondásoc, nem azt magyarázác meg, mit végezett legyen
az Ur Isten minden emberec felől az ő ritkos itéletiben: hanem azt jelentic
meg, hogy minden bünösöknek késsfen legyen az kegyelemből való meg-
boczanat, valakic aannac keresésére ő hozzája megtérne. Mert ha ke-
ményebben fogjac azt, az mi megmondattott, hogy mindenneken akar
könyörülni; ez ellenbe visontág énis azt forditom; az mi masutt vagy on
megirva: Hogy az mi Istennec mennyekben lévén, mindeneket megczele-
késic, valamiket akar. Annakokaért ez mondást ollyanképpen kell né-
künc magyaráznunc, hogy egyezzen amaz másickal: hogy könyörüléc
azon, az kin könyörüléc; és meg kegyelmezec az kinec meg kegyelme-
zec. Az ki megválastya, kiket kellyen kegyelmébe vennie, az bizonyá-
ra nem köti mindenekre az ő irgalmasságot. De mivelhogy nyil-
ván vagy on, hogy ott nem különkülön minden emberekről, hanem
az embereknec külömb külömb rendekről vagy on az sœ, ám járjon az
hozsáb disputatio. Noha egyfersmind aztis esünkbe kell vennünc, ho-
gy itt sient Pal nem azt állattya, hogy mit czelekedgyéc mindenkor, min-
denütt, és mindenekben az Isten; hanem sœabadon hadgya ő nékie, hogy
valaha, az királyokat, és fejedelmeket az isteni tudományban
résbessitce,

Deut. 4. v. 7.

Psal. 115. v. 3.

Exod. 33. v. 19

2 Pet. 3. v. 9.

ékesítse, ha finte vakságokból az ellen diháskodnekis. Azt alittyac ezec hogy élessebben fogjon az fient Peter mondása: Hogy az Isten nem akarja, hogy valakic elvesse nec, hanem mindene ket fel akar venni a megtéréste. De erre az ellenvetésre való felelet, mindgyart meg találtatic az másodicigében: Mert az penitencia tartásra felvételi akarat, nem értetheric különbben, hanem az mint azt az Irás kimutatya. Az Isten kezében nagyon bizonyára az megtérés. Hogyha mindene ket meg akaré téríteni, arról kérdéséc meg önnön maga! Mivelhogy valami keveslék nec igéri, hogy hús fivert akarjon adni, egyebek nec pedig meghadgya az ó kő fivöket. Igaz bizonyára, hogyha azokat hozzája venni kés nem volna, a kic az ő irgalmaságához folyamodnac, tehát oda esnéc és lerohanna imez mondas: Térjetez meg én hozzám, és én is megtérec tihozzátoc. De visontag azt mondom, hogy senki az Istenhöz nem járulhatna, hogyha az Isten elő nem venné, es nem vonná azt. Es hogyha az megtérés az ember nec szabad akarattyán állana; nem mondaná az fient Pál; hogy; Talám az Isten valaha megtérést ad nékic. Söt hogyha nem azon Isten, az ki minden embere ket hiu az megtéréste, hozná az válastottakat az ő lelké nec titkos indításából ő hozzája; nem mondaná ezt az Jeremiás: Téríts meg engemet Uram, és megtérec. Mert minekutánna megteritöttél engemet, megjobbitottam magamat.

Jerem. 35. v. 18.

17. De mondhatnád, hogyha az dolog így nagyon bizonytalanoc lesne az Evangeliumi ígéretec: az mellyec midon az Isten akarattyá-rul bizonyitnac, azt mondgyac, hogy akarjon valamit, az melly mindazáltal ellenkezzéc az ő elváltozhatatlan végezésével. Semmiképpen nem. Mert noha közönségesséc az idvőség nec ígéretei, de mindazáltal a megveröt-tek nec haragra válastatásokkal ugyan nem ellenkezzéc: csak hogy azok nec bétellyesedéseket jól esünkbe vegyüc. Tudgyuc pedig, hogy az Isten nec ígéretei, akkor hathatoc, és úgy tellyesed nec ostan bé, hogyha azokat hittel béveffüc; visontag az honnét az hit kioltatott, ott az ígéretec erötel- len, és eltöröltetett. Hogyha ez tulaydonsága az ígéretec nec, lássuc meg- tehát, hogyha ellenkezik egymással ez kettö; hogy az mondatic, hogy az Isten öröktől fogva elvégezte, kikhöz akarja az ő fteretiti, és kikhöz az ő haragiát megmutatni: és hogy ugyan mégis az idvőséget megkülömböz- tetés nélkül mindene ket meghirdetteti és ajánlya. En bizonyára né mód- hatoc egyebet, hanem hogy ez igen fépen illyéc ő fve. Mert midon ő az ígéretec illyenképpen rendeli, nem akar azzal semmit egyebet, hanem hog az ő irgalmasága mindene ket kéfen nagyon, az kic azt keressic és kíván- nyac: az mellyet pedig egyedül csak azoc czeleked nec, az kiket ő meg- világoftott.

Azo-

Azokat világoftya pedig meg, az kiket elválastott az idvőségre. Ezek- nec (mondom) hogy valóban és megmozdulhatatlanul megáll az ígéretec- nec bizonyos igazsága: ughogy senki nem mondhattya, hogy valami el- lenkezes legyen az Isten nec öröc elválastása között, és az kegyelemből va- ló hivatal között, az mellyel az hiveket megkinállya. De miért nevez tehát MINDENEKET? Azert tudniillic, hogy az hívök nec lelki esmeretec an- nyival bátorlagosbac és czendeféségesbec lehessenc, értvén azt, hogy sem- mi külömbségéc az bünösök nec ne legyen, hogyha az hit jelen nagyon. Az istentelenec pedig nem panafolkodhatnac, mintha nem volna semmi szabad menedéc helyec, az hová az bünök nec igája előtt faladhatnác; mivelhogy ez ő nékic ajánlott menedékhelyet hálá adatlanságból megve- tic. Noha azért az Isten nec irgalmasága mind az két fel nec ajánlattatic az Evangelium által: mindazáltal az Hit, az az, az Isten nec megvilágoftá- sa, az az esköz, az melly az istenfélök között és az istentelenec között külömbségéc téfen: ughogy amazoc az Evangelium nac erejét megérez- zéc, ezec pedig semmi hasznát annac ne vegyéc. Es az a megvilágoftás az Isten nec öröc elválastása ferint igazitatic. Az Christus nac panafsa, az mel- lyet előhoznac: Jerusálem, Jerusálem, mennyifér akartam az te fiaidat ő fvegyüyteti: és te nem akartad? semmit ő nékic nem fogál. Megvallom azt, hogy ott Christus nem csak ember nec személyében állyon, hanem ő nékic semekreis hánnya, hogy az ő kegyelmét minden idökben megve- töttéc legyen. De azt kell tulaydonképpen meggondolni, az Isten nec miczoda akarattyáról legyen ott az fő. Mert ninczen abban kétség, melly forgalmatossan igyekezett legyen az Christus annac az nép nec megtartá- sára: és melly nagy kinyességgel és akaratoskodással, az elsőktől fogva, mindaz utófsokig vetöttéc legyen meg ez ő ő fvegyüytésre való igyekeze- tit. De innét még közzel sem következzic, hogy az Isten nec tanátla az em- berek nec gonofságoc által, meg erötelenitetett legyen. Továbbá azt veric elő, hogy semmi kevesbé ne eggyezzen az Isten nec természetivel; hogyné- mint ha ő benne kétféle akarat volna. Mellyet én ő nékic örömet meg- engedec, csak hogy igazán akarjac érteni. Miért nem gondollyac pedig meg az illy loc mondasokat, az mellyekben az Isten emberi mód ferint áll- yán, az ő dicz ő felségenél sokkal alab boczátya magát? Azt mondgya

Matth. 25. v. 37.

Esa. 65. v. 1.

LIIII

lunc másutt feljegyzett feleletis elégséges: Hogy noha az Istenec akaratya, az mi értelmünk szerint különb különb fele; mindazáltal ezt vagy amazt né ő magában akarja; hanem az ő fokféle külömbségű bölcsesége szerint, (az mint azt fent Pál nevezi) ugymint elamittya az mi érzékességünket, miglen minékünc megérteniunc adatic; hogy melly czudálatosképpen akarja ő azt, az melly mostan az ő akaratya vallattatic ellenkezni. Annakfelőtte imez trágársággal is járjodnac: Mivelhogy az Isten minden embereknec atya, méltatlan dolog volna, hogy valakit örökségéből ki tudna, ha ki az büntetést annak előtte tulaydon vétkével meg nem érdemlette volna. Bezzeg finte mintha nem terjedneki mind az disznokig és az ebekig az Istenec bőven adakozó volta. Ha pedig czac az emberekről legyen az atyai gondviselés mondatván, ám felellyenec meg őn magoc arra, miért hogy az Ur Isten czac az egyetlen egy népnee fogadta hogy Attya akarna lenni: és miért hogy az közzül is czac egy kisded fiamot, ugy mint külön valo magvat, fedett legyen. De ez kárunkodókat az önön rágalmazásra vágyó dáloc akadékozza meg, hogy meg ne gondolhásácz azt hogy az Isten az ő fényes napját ugy hozza fel az jókra és gonofokra, hogy mindazáltal kevessek nec ofatséc az örökség, az kik nec jövendőre az mondatic: Jövetec el én Atyámnac áldottai, birjátoc az orfágot, &c. Az tis vetic elő, hogy az Isten semmit azoc közzül nem gyűlöl, az miket teremtett.

Mellyet ha finte megengedekis, de ugyan helyén marad az mit éntanitoc, hogy az megvetőttec gyűlösfégesec az Istennel, és igen méltán pedig, mivelhogy azoc az ő lelkétül elhagyatratván, semmit nem czelekedhet nec, hanem czac az mi átokra méltó. Ismet az tis mondgyac, hogy ninczen külömbség az Sidok közzött és az pogányok közzött, annakokaért külömbfégnelkül mindenek nec elejek be adatic az Istennec kegyelme. Mellyet annyiban megengedec, hogy ha ugy értic, az mint az fent Pál magyarázza: hogy tudniillic az Isten az ő jó tettzéfc szerint, mind Sidokból, s mind pogányokból hijon valakiket, ugyhogy senkinec köteles ne legyen. Illyen módon elharitatic az is, az mit más mondasból forditnac elő hogy az Isten mindéneket bün alá rekesztett, hogy mindeneken könyörüllyön; tudniillic, mivelhogy minden idvözülendők nec idvőségeket, az ő irgalmaságának akarja tulaydonnatni; noha ez á jótétemény nem minden embereckel köz. Midön azért ez tudományról iminnen amonnan foc dolgok hozatnac elő, mindazáltal minékünc mindenkor ez legyen végező summánc; hogy mi az fent Pállal ez ki mondhatatlan mellyfegen, igen czudalkozzunc; ha finte ellene morgolodnakis az czintalan nyelvec, mi ugyan még se fégyénylyüc ezt kiáltani: Ki vagy te, oh ember, hogy az Istennel akarj

nel akarj perleni? Mert igen jól és igazán mondgya fent Agoston, hogy felőtte igen viszfafordultul czelekedne azoc, az kie az emberi igaságnac mertéke szerint akarjác mérfelelni az Istennec igaságát.

De Fideft.
& Grat. c. 2.

HUSZONÖTÖDIC RESZ.

Az utolsó Feltámadásról.

NOha Christus Urunc, az igaságnac fényes napja, minekutánna az halált meggyözözte, az Evangelium által kitündökölvénc, az életet minékünc vilagra hozta, az mint fent Pál bizonyittya: Honnét az is mondatic, hogy mi az hit nec általa által mentünc az halálból az életet, né ugy immár mint idegenec és jövevényec, hanem ugymint az fentek nec polgártárfai, és az Istennec házanépei, az ki minket az ő egysülöttével által iktatott az mennyieckbe; ugyannyira hogy minékünc az tellyes bódogságból semmi fogyatkozásunk ne legyen: mindazáltal hogy még egy ideig ne neheztellyünc az kereft alatt vitezkedni és gyakoroltani, mintha az Christus által nyert gyözödelem semmi hasnunkra nem volna, jól esünkbe kell venünc, az mi másurt tanitatic az reménség nec mivóltárol. Mert mivelhogy azokat reméllyüc, az mellyec nem láttatnac, és az mint egyhelyütt mondatic, hogy ez Hit megmutatáfa és jelensége az láthatatlan dolgok nec: valamiglen mi ez test nec haylékában vagyunc rekeztetvénc, tavul budosünc az Uról. Melly értelemben mondgya másurt ugyan azon fent Pál, hogy mi meghóltunc, és hogy az mi életünc az Christussal elröyterett az Istennel: és midön ő, az ki mi életünc, megjelenic, ackoron miis ő vele együtt megjelenünc az diczóságben. Ez azért az mi állapotunc, hogy jozanul, igazan, és fentül élvénc ez világban, elvárjuc az bódog reménségét, és diczóságos eljövetelét az nagy Istennec az mi Urunc Jesus Christusnac. Erre nem kicziny békeséges türés kivantatic, hogy megfáradván vagy ifutásunkból meg ne terjünc, avagy pedig strásán állásunkat tellyesféggel el ne hadgyuc.

Annakokaért valami ez ideig az mi idvőségiünkről mondatott, az mind ményben felemelkedett elméket kíván, hogy az Ur Christust, az kit nem láttunc, ferefsüc, és ő benne híven örvendezzünc kimondhatatlan és diczóságos örömmel, miglen az mi hitünk nec végét elveendgyüc, az mint f. Peter tanit. Ezokaért mondgya fent Pál hogy az Istenfélők nec hitoc és fereftetoc arra az reménségre nézzen, az melly minékünc letéte-tött mennyekben.

Hogyha illyen módon, egyenessen az Christusra nézvénc, mennyek-

2. Tim. 1. v. 10.
Ioh. 5. v. 24.
Eph. 2. v. 6.
& 19.

Rom. 8. v. 28.
Heb. 11. v. 1.
2. Cor. 5. v. 6.
Col. 3. v. 3.
Tit. 2. v. 12.

1. Pet. 1. v. 8.
Col. 1. v. 5.

ből függünc, és az megígért bódogságtul ez földön semmivel el nem hadgyuc magunkát fordítani, tehát igazán bétellyesedic mi bennünc az á mondás; hogy az holott az mi kinczünc vagy on, ott vagy on az mi fiuünkis. In-
 Matt. 6. v. 21. nér illy ritka az hit ez világon; mert az mi lassúságunknac semmi nincz nehez, minthogy illy samtalan foc akadékon keilyen által hágdosünc, és eltörekedünc az mi mennyei hivatalunknac drága kövénc és gyözödelménénc elvételére. Ez mellé az nagy rakas nyavalyáságoc mellé, az mellyeckel elburitatünc, járulnac ez világi emberek nec czufoló gunyolafi, pök-döfesi; az kiktől ostromoltatic az mi egyigyüségünc; mivelhogy ez jelen való jóknac gyönyörüségétül magunk kinyén búczut vévén, az láthatatlan bódogságra törekefünc, mintha valamely elfutó árnyek után kapdosnanc. Egy summában, mind fellyül, alól, elől és hátul, sebességes ütközetü kísértetekrül vétettünc kórnyül, az mellyec ellen mi meg nem alharnanc, hogyha az mi fiueink ez földi dolgokból kifeytözvén, az öröc eletre, az melly innét meffse láttatic lenni, nem igazitatnanc. Annakokaért czac az olyan tanult hát jól és igazán az Evangeliumból, az ki az bódog feltámadásnak fiütelen való meggyndolatyára foktatta magát.

2. Az világi bölczec régenten keményen disputáltanac, és egymással villongottanac az leg főb jóról: mindazáltal senki közzülöc, az egy Plató kívül, meg nem esmérte, hogy az Istenvel való közösülése volna legföbbséges java az ember nec: Miczodás volna pedig ez az közösüles, azt még ezis czac valamikevelése sem köstolithatta. Az melly nemis czuda, mert annac fienséges köteléről ő semmit nem tanult volt. Minekünc pedig ez egyetlenegy és tökéletes bódogság, ebben az mi földi budosáfunkban is elméretes: de ughogy az mi fiueink az ő reája való buzgo kívánságra hovatováb mind inkább felgerjefse; miglen annac tellyes elbiráfa minket megelégit. Azert mondottam én, hogy az Christus jótéteményiből semmi háfnót azoc nem vesne, az kic alhatatos fiuvel az feltámadáshoz nem ragazkodnac. Az miképpen hogy fiens Palis, az hívek nec ezen tzieltéfi elejkebe, és azt mondgya, hogy önnön magais ara arányoz és törekefic, és hogy mindeneket hátra vét és elfeleyt, miglen arra eljuthasson. Az mellyre minékünkis annyival serényebben és vidámságosban fiükség igyekezünc, hogy valamiképpen ez világtul elfoglaltatván és torbe eytetvén, magunk karával ne fogjuc restelkedésünk nec somoru büntetést menyvedni.

Annakokaért másutt az híveket illyen esmertető jellel jegyzi meg, hogy azoknac polgári tárfalkodásoc mennyekben vagy on, az honnét az ő idvözitő jöketis várjac. Es hogy el ne lankadgyanac az ő futásokban, ughy mint tárful ad ő melléec mindcna tetemtett allatokat. Mert mivelhogy azoknac

Matt. 6. v. 21.

Phil. 3. v. 8.

Phil. 3. v. 20.
Rom. 8. v. 19.

zoknac mindenünnen út romlásai és fiakadásai láttatnac, azt mondgya hogy mindenec, valamie az egekbé és az földön vadnac nagy kívánsággal vagy ódnac az ő meguyiratafokra. Mert minekutánna Adam az ő eseteivel az terméket nec egész rendit felbontotta és megfiaggatta, az teremtett dolgoknac az ő fiolgalattyoc, az melly fiolgalat alá az ember verke miatt vetettec, felötte igen kemény és nehéz ő nekic: nem hogy volna valami értékenység benne: hanem hogy az ő előbbeni állapotokra, az mellyből ki estene, terméket fiertint való kívánságoc és vágyóldásoc vagy on. Az Apostal azért foház kodást és fiüléfi faydalmat tulaydonit nekic, hogy mi az kic az lélek nec első sengejével megajándékozattünc, fiégyenellyuc az mi romlottságunkban menyvedünc, és ne követnünc az holt elementomokat, az kic idegen véteknec büntetését hordozzac. Hogy pedig minket annyival keményebben öfiönözöc, mi megváltságunknac nevezi az Christusnac utólfo eljövételit. Igaz bizonyára az, hogy az mi Megváltságünc immár

Heb. 10. v. 12.

3. Öennön maga ez dolognac értékes és sülyos volta éleffiheti az mi ferenségüncet és igyekezetüncet: Mert nem hiába vitattya az fiens Pal, hogy, ha az halottac fel nem támadnac, hamis az egész Evangelium és hiába való! mert lockal nyavalyáságosb volna az mi állapotünc, hogynem mint egyebeké: ughy mint, kic lokaknac gyülöségeckel és fiidalmazásokkal terhelttévén oránkint veszedelmekben forgünc: söt olyanoc vagyünc mint az méfiatfiekre rendelt juhoc. Es illyenképpen az Evangeliumnac méltosága nem czac egy tziickelyében vesne oda, hanem egész fundamentomában: melly az fiúságban és az mi idvöségünk nec eltellyesítéfeben foglaltatic. Es ezt az legföbbségesb tudományi ágazatot olly valósággal vegyünc és fogadgyuc, hogy annac semmi hofsu volta minket megne fiarásfiön. Az melly fiándékból halafitrottam ez helyreis, az mit erről röviden meg kellyen forgatni: hogy az olvasóc, minekutánna az Christust az tökéletes Idvöség nec autorat és fierzőjét bevöttéc, tanullyanac fellyeb emelkedni, és megtudgyac azt, hogy ő mennyei halhatatlansággal és diczóséggel öltöztetet legyen fel, hogy az egész test az főhöz hasonlatos legyen.

Az miképpen hogy az fiens lélek is az feltámadásnac példáját ottan ottan az Christus fiemélyeben adgya előnkbe, és azonis fiundallya. Es bizonyára ez ágazatot nehezis hinni, hogy az megrothat testec végre az ő idejé-

ben ismét feltámadgyanac. Annakokaért noha fokban az bölczec közzül bizonyítottac és megvallottac hogy az lelkec halhatatlanoc legyenec, az testnec feltámadása mindazáltal kevesléktől véretött bé. Az mellyben noha nem mentségesec, de megintetünc innét mindazáltal, hogy magafságosb dolog legyen ez, hogynem az emberek nec értelmeket hozzája vonnája. Hogy pedig ez akadéket az Hit meggyözhesse, két segítő gyamolt foglaltat az Irás. Az egyic vagyon az Christusnac hasonlatóságában: az málic pedig az Istennec mindenható vóltában. Valamennyifer azért az feltámadástól vagyon az beféd, jussón esünkben menten az Christusnac ábrázattya, az ki az mi éretünc felvött természetben, az halandó életnec folyását úgy eltöltötte, hogy ő immár az halhatatlansággal megékesítetvén, záloga mi nálunc az jövendő feltámadásnac. Mert az reánc esett keresztté, az mi testünken hordozzuc félyel az ő megöletését, hogy az ő élete mi bennünc megjelenyéc. Es őtet mi tölünc elválastani nem illic, nemis lehetne szakadálnélkül. Innét vagyon amaz rekesztő beféde fent Pálnac:

2. Cor. 4. v. 4. Hogy ha az halottac fel nem támadnac, tehát az Christus sem támadott fel: mert esmeretes fundamentomért véfi azt, hogy az Christus nem czac maga semélyeért vólt legyen az halál alá vettetvén, avagy feltámadván magáert vótt győzödelmet az halálon: hanem hogy az fön kezdetűt el, az minc minden tagokban fiükség eltellyesedni, kineckinec az ő gradicza és rendi ferint. Mert ő hozzá mindenestől fogván egyenlővé lenni nem volna illendő. Megvagyon írva az Soltárban; Nem engeded re azt, hogy az te fented rohadást lasson. Ez bizodalomnac jóllehet egy része mi reánkis néz az kegyelemnec mértéke ferint, de az mindenestől fogván való betellyesedése egyedül czac az Christusban jelent meg, az ki minden rohadásnélkül, megeméftetlen tartotta meg az ő testét. Hogy azért az bodogfeltámadásban való közösülésünc az Christusnal bizontalan ne legyen, sőt hogy mi ez záloggal megelegetgyünc, nyilvánással erősíti fent Pal, hogy azért vagyon mennyekben, és mint itélő bitó azért jó el az utolsó napon, hogy az mi alá való és elvetott testünket egyenlőcké tegye az ő diczőséges testével. Másutt atólis tanitást tesen, hogy az Isten az ő fiat nem arra támasztotta fel az halálból, hogy egyfer az ő mesterségét es erejét megmutatná: hanem hogy mi hozzánc hivekhöz az ő lelkének hasonló munkalkodását mutatná ki: mellyet azért nevez életnec, midőn bennünc lakozic, mert ávégre adatott, hogy ő, azt az mi halando bennünc vagyon, azt megelevenítse. Rővideden főritom őfve az mellyek bővfezesbenis megforgattatnának, és méltóis volna hogy fényessen kiékesitnénc: De remellem mindazáltal hogy ez kevés igébenis olly gazdag kinczet talállyanac az Keresztyén olvasóc, az mennyi az ő hitők nec épületire elegetedő legyē. Feltámadott

támadott annakokaért az Christus hogy minket az jövendő életnec társai vá tenne. Feltámasztott az Atyától, az mennyiben feje vala az anya fent Egyháznac, az mellytől semmiképpen nem hadgya magát elfakasztani. Feltámasztott az lélek nec erejével, az melly lélec köz mivelünc az megelevenítésnec dolgában. Feltámadott egy summában, hogy ő legyen az feltámadás és az élet. Az miképpen azért hogy ez tükörben láttatos és élő ábrázattya vagyon előtűnc az feltámadásnac? azonképpen az mi fiveink nec gyamolítására legyen nekünc erős fundamentumunc: czakhogy az hofszakab eikéledelemzést ne neheztellyüc és meg ne unnyuc: mivelhogy nemis illic mi hozzánc, hogy az mi tettésünc ferint határozzuk meg az időt; hanem békeséges türellel megnyugodván elvárjuc; miglen az Isten az ő alkolmatos idejében az ő országát feleppitse. Ide néz az fent Pal intése: Christus az első senge, annakutánna azok, az kic ő hozzá tatroznac kiki az ő rendiben. Hogy azért az Christus feltámadása felől, az mellyen fundáltatott az mi feltámadásunc, valami kételkedes ne támadna, láttyc azt mennyi, és melly fokféle jelenségeckel tőtte azt bizonyosá minékünc. Nevetic né talám némelly gunyos emberec: mint valami gyermek játékot, az melly historiat az E vangelistac errőlirtanac. Mert miczoda tekinteti és érteke lehet az hirmondásnac, mellyet egynihány felelmes fegeny asfionyoc hoznac, és valami keves elremült tanítványoc haylanac rea: Miért nem tétette az Christus az templumnac középperte, és kün az piatzon közönsegessen fel, az ő győzödelménc záslóját? Miért nem ment rettenetes képpen az Pilatusnac seme eléibe? Mint vagyon ez hogy magát megelevenítten nem mutatta meg az Papi fejedelmek nec és az egész Jerusaleem városának! Az tób ő tőle válastott bizonságokat alig itélic illendők nec ez világnac fiaj. Felelet; Noha egy elsőben megvethető szabásó vólt az ő erőtelensége, mindazonáltal az Istennec czudálatos gondgya viseléséből úgy vezéltetett ez egész dolog, hogy azokat, az kic annakelőtte az félelemnec miatta elvóltac bádgyadva, egy résfent az Christus fereteti, és az istenes buzgoság; más résfent az ő magoc hiheretlensége, az koporsohoz vonta; né czac azért hogy semlátomást való bizonságilennénc ez dolognac, hanem hogy az Angyaloktól finte azont hallanác, az mit semeickel látnának. Mit gyanakodhatunc azoknac hitoc felől, az kik az asfionyok hirmondását czac fabulának tartottac, miglen az dolognac semlátomást valóságára vitetnénc? Hogy pedig, az köznép, és az Tísfartó minekutánna eléggé megvóltanac győzöttetvén, az Christusnac meglátásatul, és egyéb jelenségektől megvóltanac fofattatván, az egyfálné sem czuda. Az koporso megpeczételtetic, az őüzöc vigyáznae mellette, és harmad nap nem találtatic az test.

1. Cor. 15. v. 23

Matt. 27. v. 66.

Az őrizó

Matt. 28. v. 11.

Az őriző vitezec, pénzelt megveztegettén, olly hiit költenec, mintha az ő tanítványi loptác volna el. Szinte mintha az tanítványoc vitezi se-
reget gyűthetnenec volna, avagy pedig elégséges kéfületic és gyakorlott
módgyoc vólt volna efféle dologra. Hogyha azért ez vigyázó vitezec
nem elég erőflec vóltanac azoknac elkergetésére, miért nem estenek u-
tánnoc, hogy az köz nép segedelmével valamelyeket megfogtác volna? I-
gazán annakokaért az önnön peczerivel peczerelte meg Pilatus az Chri-
stus feltámadását, és az melléje vetött őrizőc, mind halgatófokkal smind
pedig hazugfagokkal annac az feltámadásnac hirdetői löttene. Azon-
közben kizöndül az Angyaloknak favoc: Feltámadott és ninczen itt. Az
mennyei fényesség, világosson bizonyitya, hogy őc nem emberc, hanem
Angyaloc legyenec. Hogyha pedig még igyis valami kételkedés ma-
radott volna meg, azt őstán az Christus önnön maga eltorlótte. Az ta-
nitványoc ötet nem egyfőc láttác, annakfelötte kezeit, lábait megtapaftal-
tác: és az ő hihetelenségc nem kévelet főlgált az mi hitünknc meg-
erősítésére. Prédikalltot nékic jő ideig az Isten ősfágánac titkairól: és vé-
gre az ő femek látára felment mennyekben. Es ez femlátomást való je-
lenségnc czac az tizenegy Apasztaloknak mutattatott; hanem ősfáznál
tőb Atyafiaknac egyfőcsmind. Annakutánna őstán, az sicut Léleknec
küldése által, nem czac az ő életét, hanem felséges birodalmátis megmu-
tatta, az mint annakelőtte megmondta vólt, hogy, hafnál ti nékcec, hogy-
ha én elmegyec, mert egyébkint el nem jőne az sicut lélec tihozzatoc. To-
vábbá az sicut Pál nem valamely halotnac erejével veretert lé az ő útaban:
hanem valóban megérzette, hogy az öldöztetett Jesufnac győzhetetlen
hatalma legyen. Szent Istvánac más végre jelent még, tudniillic, hogy az
életnc meglátásával, meggyőzné az halálnac felelmet. Ez ennyi meghitel-
re méltó bizonyítogoknak nem hinni, nem czac pusztá kételkedes, hanem
merő gonofságból való bódult megáltalkodotság.

Phil. 3. v. 20.

4. Az mit pedig másodszor mondottunc, hogy az feltámadásnac meg-
bizonyításában, az mi értelmünknc az Istennc mindenható vóltára kel-
lyen igazitatninc, azt sicut Pál róvideden tanította, midön mond: Hogy az
mi alázatoc testünket hasonlatosócká tegye az ő megdiczöült testéhez, az
ő erejenc munkálkodása által, mellync általa mindenecket az ő birodal-
ma alá vethet. Annakokaért semmi nincz képtelemc, mint ez aránt, arra
nézni, hogy mi lehessen természet ferint meg, midön természet felött való
dolog adatic előnkbe, az melly az mi érzekeny értelmünket elburította az
ő nagy vóltával. Szent Pál mindazáltal az természetből vótt bizonság-
galis megfeddi azoknac értetlen tunyaságokat, az kic tagadgyac az feltá-
madást.

madást. Te bolond (ugymond) az mit az földbe veti, nem élled meg, ha-
nemha előfőc megrothad és meghal. Mellyel azt jelenti, hogy az vete-
ményben tükere vagyon az feltámadásnac, mivelhogy az megrothatt mag-
ból nő az gabona. Es bizonyára nem volna olly igen nehéz elhítelre ez az
ágazat, hogy ha az mindenünnet femcink eleibe forduló, czudálatos dol-
gokat, az mint illenec, meggondolnóc. Meg kell pedig azt tudnunc, ho-
gy fenki az következendő feltámadást bizonyna el nem hiheti, hanem az
ki nagy czudálkozással az Istennc erejenc megadgya az ő illendő diczö-
ségét. Illyen bátorságoc bizodalommal kiáltya Esaiás; Megelevened nec az
te halottaid, és feltámad az én holt testem. Serkenyeted fel, és mond-
gyatoc, diczereted az kic az föld alatt feküftóc. Az legnagyobb búkségnc
az Istenhez az életnc kútfejhöz emelkedic fel, az kinél vagyon az halál-
ból való megfabadulás, az mint az Soltárban vagyon megírva: Az sicut Jó-
bis, midön hasonlob vólt az holt testhez, hogynemmint eleven ember-
hez mindazáltal az Isten hatalmában való bizodalomból nagy bátran mér-
arra az nápra appellálni: Tudom hogy az én megváltóm él, és az utolsó na-
pon fei kél az földnc povából, (tudniillic hogy az ő hatalmát ott kimutaf-
ta) és visonrag környülveterem az én bőrtömmel, és az én testemben me-
látom az Istent, ennen magam látom meg, nem más. Mert noha ez mon-
dásokat némellyec vékonyabban tekeric, mintha nem az feltámadástól
kellene magyarázattnic, mindazáltal ugyan azt erőstic inkább meg az
mit el akarnac rontani: Mert nem egyébünnet vesinc vigasztalást az ő nyo-
moruságokban az sicut emberc, hanem az feltámadásnac hasonlósága-
ból. Mellyet az Ezechiél mondasából jobban meglathatni. Mert midön
az haza menetel felöl való ígéreket az Sidóc megvetnéc, és azt vetnéc elő,
hogy sicut olly híherő dolog vólt, hogy ő nékic arra ut nyittatnéc, az mint
az halottac jőhetnéc ki az koporsókból, erre az Profetánaclátásban mutat-
tatic egy feles mező, rakva fáraz tetemeckel: mellyeknc meghadgya az
Isten hogy húst és inakar vegyenc reájoc. Noha pedig az Isten ez példá-
zatban az haza menetel felöl való reménségnc gyamolitya fel az népet; ez
reménségnc okát mindazáltal az feltámadásból vesic, mivelhogy az mi ná-
lunc kiváltkéepen való példája, minden meg fabadításoknak, az mellye-
ket az hivek ez világon érezhetnec. Azonképpen Christusis, mineku-
tánna arra tanított vólt, hogy az Evangeliumnac fáva megelevenítő fő-
zat vólt, és mivelhogy az Sidóc azt bé nem vennéc, menten azt mondgya
utánna: Ne czudálljátoc ezt: mert eljő az ora, az mellyen mindenecc, az
kic az hoporsókban vadnac, meghallyac az embernc fánac favát, és elő-
jőnec.

Annakokaért az sicut Pál példájával, még az viadal közbenis győze-
M m m m m m

1. Thes. 4. v. 8. delmessen diczekedgyünc, mivelhogy az ki minékünc az jövendő életet megigérte, elég hatalmas az mi nála letött kinczünknek megtartására: és így diczekedgyünc azzal, hogy eltétetött minékünc az igazságna coronája, mellyet megad minékünc az igaz bíró. Illyenkeppen léfen az, hogy valamínémü nyomoruságokat fenvedünc, mind megmutatáfa; és jelei legyenec mi nálunc az jövendő életnek, mivelhogy az illic az Istennek természetihöz hogy nyomorusággal fizessen meg azoknac az kic titeket nyomorgatnac: minékünc pedig az kik méltatlan nyomorgattarunc, nyugodalmat adgyon, mikoron az Ur Jesus megjelenendic az ő Angyalival az tűznelángjában. De jól meg kell gondolni, az mit menten utánna vét, hogy azért jöjjon el, hogy diczóségeffen megjelenyee az ő fenteben, és czúdálatos legyen minden hívőkben: mivelhogy hitele volt az Evangeliumnac.

5. Noha pedig az emberec elmejenec, süntelen ez meggondolatban kellett volna foglalatosoknac lenniec; de őc, mintha az feltámadásnac minden emlékezetit hántfándékból elakarnac tödenie, az halált neveztee minden dolgoknac utolsó rzillyánac, és az embernek elmulásánac. Mert bizonyara az közönséges és többire mindentől bévött vélekedésből föllott az Salomon, midön mondott: hogy jób azeleven eb, az holt oraflánnál. **Masuri ismet: Kitudgya,** hogyha az embernek lelke oda fel megyené, és ha az baromnac párája alá felé megyené le? Es mindenidőben közönséges volt ez az goromba tévelgés: sőt még az Istennek anya fent Egyházabais béczufott: Mert az Sadduceusoc nyilván merete tanítani hogy ninczen semmi feltámadás; sőt hogy az lelkekis halandóc legyenec. De hogy ez ostoba tudatlanság, fenkit ne mentene, az természetnek indításából még az hitetleneknekis mindenkoron semec előtt forgott az feltámadásnac ábrázattya. Mert mire való egyebre az temetésnek fent és megferiettetetlen fokáfa, hanem hogy valamelly más életnek legyen záloga: Nemis élhet senkiez fogással, hogy czac tévelgésből támadott fokás legyen: Mert ez meg emlitet; temetési rendtartás, az fent atyáknális fokásban volt, és az Isten az pogányoknális megmarasztotta, hogy az feltámadásnac ez szemlato mást való példázattya az ő tunyálkodásokat felfer kentené. Noha pedig ez illyen ceremoniá hasonlékül mult el, mindazáltal minékünc használatos, hogyha az végér és rzéllár jól meggondollyuc: mert nem kicziny megzfólása az hitelenségnek, hogy mindnyájan külsőképpen megvallottac, az mit fenki el nem hit.

1. Cor. 15.

Az Satan pedig nem czac ugy elvakította az embereknec értelmeket, hogy az halottackal együütt, az megholtak feltámadásnac emlékezetit eltemetnéjéc: hanem ez zikkelyét az tudománac sokféle hazugságokkal

ckalis megvesztegetni igyekezett, hogy végre tellyességgel elnyefődnec. Elhalgatom azt, hogy immár fent Pal idejeben is kezdte azt felforgatni: és ottan hamar az után tamadtanac az Chiliafác, az kic az Christus orfágát ezer estendöre határozta.

Es bizonyara ez ő eselyős költeményec sokkal bolondab, hogynem megzfólásra fűkös avagy méltó volna: Namis fogal nékic az fent Janos jelensége az mellyből az ő tevelgeseket festic és himessic. Mert az ezer estendőknek megemlékezésében nem az Egyháznac örök bódogságáról vagy az fő; hanem az foc külömb külömbféle változásokról, az mellyec még ez földön vitezkedő anya fent Egyházra érkezénec. Továbbá az egész fent Iras kiáltya, hogy sem az elváftottaknac bódogságanac, sem az megvetetteknek büntetésénec ne legyen soha semmi vége. Minden ágazatoknac pedig, az mellyeket semeinckel által né láthatunc, avagy elmeinkkel meg nem foghatunc, fundaméтомánac és hitinac, az Istennek bizonyos ígejéből kell vétetterni: és ha ezen kívül valami hozatic elő messie el kell vetni. Az kic fáz estendőt tulay donitanac az Isten fiainac az jövendő élet örökségénec bírására, nem gondollyac az oc meg melly gyalazarott oc te gyenec az Christuson es az ő orfágán. Mert ha őc halhatatlansággal fel né öltözterne, tehát ő magais az Christus, az kinec diczóságához ő nékiec hasonlatosokká kellene lenniec, nem vétetett fel az halhatatlan diczóségre. Hogy ha az ő bódogságoknac léfen valami vége, tehát az Christus orfágánac, az mellyen az bódogság fundatic, valami ideig való orfáganac kell lenni. Summa ferint ez illyen emberec, avagy igen gyakorlatlanoc, az Isteni dolgokban, avagy pedig álnoc czalárdssággal akarjac megkissebiteni az Istennek egész kegyelmét, és az Christunac erejét, az mellyec tellyes vólra külömben meg nem áthat, hanemha az bűnec eltöröltec, az halal elnyelerett, és az örök élet mindeneftől fogva feléppitetet. Melly bolondul czelekedgyenec pedig az oc, az kic azon felne, hogy ollyan módon őc igen kemény bíróvá tennéc az Istent, hogyha az megvetettek örök büntetésre itiltetnénc, azt még az vakis megláthattya. Bezzeg mindgyárt méltatlanul czelekednéc abban az Ur Isten; hogy azokat az ő orfágától megfosztya, az kik azhoz, önnön magokat, hálaadatlanúsággal méltatlanocká törtéc. Lam az ő bűnéic (ugymondnac) czac valami idő ferint valóc: Azt meg vallom énis. De az Istennek diczósége és igazsága, az mellyet őc az ő bűneikkel megbántottanac, mind örökké való. Annakokaért az ő hamiságoknac emlékezetis méltán tart mind örökké. De illyen módon, az büntetés nagyob lenne az vétkeknel.

Mmmmm 2

Apc. 20. v. 4

Ez pedig elcsenyvedhetetlen Isteni káromlás, holott az Istennek dicző-felsege olly kicsinyre becültetic, hogy annac megutalása nagyobnac ne alitáséc, hogynem mint egy léleknek káthozattya. De mi ez czaczogó galibákat boczássuc utokrá, hogy az mi elöltött befédünc ellen, az ő cselyősködéseket, illy tíftelességre és megfelelése méltónac ne tartssuc.

6. Ezeknek felőtte még két eselyőséget költöttene az felőttéb e-feskedő emberec. Némellyec azt alicottác, mintha mind az egész ember meghalna, hogy az lelkec az testeckel egyetemben támadnác fel: Egyebec, kic, az lelkeket halhatatlanocká hadgyác, azt allattya, hogy az lelkec uy testben öltöztesse; mellyel tagadgyác az testnecc feltámadását. Az elsőről mivel hogy valamennyire emlekeztem az embernecc teremtetéséről való ágazatban, itregyen en czac megemlekeztem az olvasót, melly barom tevőlgés legyen, az Istennecc ábrázattya teremtett lelket elenyő-fő lehelletté tenni, az melly czac ez elmulando életben tartya meg az testet: és semmivé tenni az fent Léleknecc templomát. Sőt azt az részt bennünc, az mellyben kiváltképpen tündöklic az Istenség, és drága jelenségei találatnac az halhatatlanságnac, ez drága kötől és kincztől megfofítani: ugyhogy jób és drágalatosb legyen az testnecc állapotja, hogynem mint az leléké. De az Irás sockal külömben szól róla, midőn az testet haylékhoz hasonlítja, az mellyből kiköltözünc, mikor meghalunc: mert az ferint az mi részünc ferint gondol és becüll meg az Irás minket, az melly részünc minket megválaszt és külömböztett az oktan barmoktól. Igy szól az fent Peter, midőn már halálához közel vólna, hogy elközelitött az idő, az mellyen az ő haylékát lekellyen tennie. Szent Pal pedig az hívőkről szólván, minekutána azt mondotta vólna; hogy, Midőn ez mi földi házunc elromol, vagyon más mindenkor tartó épületünc mennyekben; azt testi utánás; hogy mi az Urtul rávol budosunc, valamig ez testben maradunc, de kívánnyc az Istennél való jelenlétünket az testnecc kivólótte. Hogyha az lelkec az testeknecc megholtoc után, többé ninczenec meg, miczoda hát az, az minek az Isten jelen vagyon, minekutána az az testtül elvállic? De minden kétkedést elhárít az Apastal, midőn azt módgya, hogy ősvégyűtetünc az igazaknac lelkeikhez: mellyel azt jelenti, hogy társai lesünc az fent atyáknac, az kic halaloc utánis velünc egyetemben főlgálnac az Istennecc, ugyhogy bizonyára ne lehessünc külömben az Christusnac tagai, hanemha azockal eggyekké lesünc. Hogyha az lelkec az ő testeiknecc letétele utánis meg nem tartya az ő allattyaokat és mivoltokat, az mellyel az mennyei diczőségec elfoghassác, tehát az Christus nem mondotta vólna az Tolvaynac: Ma velem lés az paradicsomba. Ez illy világos bizonságoec ferint az mi halálunc

2. Pet. 1. v. 14.

2. Cor. 5. v. 1.

Heb. 12. v. 23.

Luc. 23. v. 43.

Ibid. v. 46.

halálunc órájan, Christus példájával nagy bizodalommal ajánlyuc Istennecc az mi lelkeinket, avagy az fent István példája ferint bizzuc az Christusnac otalmára, az ki nem ok nélkül neveztetic az Lelkeknecc hiúséges pásthoránac és püspökenecc. Azonközben pedig kimúlásoc után az feltámadásig minemű állapotoc legyen, felőttéb tudakozni nem illic, nemis hasznos. Felőtte igen gyotric sokan azon magokat, hogy miczoda helyet bijanac mostan az lelkec, és ha immár részessülneké az mennyei diczőségben avagy nem. Bolondság pedig és vakmerőség az esmeretlen dolgokrol mélységesben tudakozni, hogy nem az Isten tudnunc engedi. Az Irás mészébe nem megyen. hanem czac azt mondgya, hogy az Christus jelen vagyon azoknac, és felvesi azokat az paradicsomba, hogy nekic nyugodalmat és örömet adgyon: és ez ellenben pedig, hogy az megvetőtteknecc lelkec, megérdemlett gyötrelmet fenyvednecc.

Mellic Doctor avagy mester jelenti azért meg minékünc, az mit az Isten mi tölünc eltrikolt? Az hely felőlis finte olly bolondság és hüvanságos az kérdeződés, mert tudgyuc azt, hogy az lélec né iratic ugy környül, mint az test: Hogy az fentec lelkeinecc bódog ősvégyűtetéséc Abraham kebelénecc mondatic; azzal elégedgyünc mi meg, hogy ez mi budosásunkból felvétetünc az hívőknecc közonséges Attyához, hogy az ő hitinecc gyümölczével mi velünc közonségesen éllyen. Azonközben mivel hogy az Irás minékünc mindenütt azt hadgya, hogy az Christus eljövételinecc elvárására figyelmezzünc, és az diczőségnecc koronázattyaat ackorra hálástya, ez Istentől előnk beírott határban és korlatban kell azért magunkat megtartoztatnunc, hogy az hívőknecc lelkec, az véghöz vitt vitezkedés és viadal után bódog nyugodalomra jussanac, holott örömmel várjác el az megígért diczőségnecc elbirását és elvételét: és hogy addiglá mindenec reménsséggel fügjenec, miglen az megfabadító Christus megjelenyec: Es hogy visontag az megvetőtteknecc finte azon legyen állapotoc, az mellyet Judas Apastal az öldögőknecc tulaydonit, tudni illic hogy lántzon tartassanac, miglen az itültre, az mellyre sentenciaztattanac, elővonyattassanac.

7. Szinte illy főtnyü azoknac tévelgésefakis, az kic azt álmodozzác, hogy az lelkec nem ugyan ezen testeket vesic ismét fel, az mellyeckel most vadnac környülvételven, hanem más és uy testeket öltöznecc fel. Es az Manichéusoknac bizonyára igen rof fundamentomoc völt ennecc bizonyítására, tudni illic hogy nem igen illendő az igazsághoz, hogy ez test, melly meg ferteztetett, ismét feltámadgyon: mintha az lelkeknecc semmi tífatatlanságoec nem vólna, az mellyeket mindazáltal, őc sem fakaftottanac el az öröc életnecc reménségétől: Szinte ánni völt azért vallásoc, mintha azt

M m m m m 3

Act. 7. v. 59.
1. Pet. 2. v. 25.Marth. 5.
v. 3. 26.

Ioh. 12. v. 32.

Epist. Judas
v. 6.

mondtrác volna; hogy nem tisztítható az meg az Istentől, az mi bünnel
 vagyon megferteztetve. Az mit továbbá feczögnek, hogy az test természet
 szerint tisztátalan, mert az ördögül teremtettet legyen, arról én itt semmit
 nem szóllok: hanem csak azt mutatom meg, hogy az melly, mennyekhez né
 illendő tisztátalanság mostan bennünc vagyon, semmiképpen meg nem a-
 kadékozhat: ya az feltámadást, az mellyben visontag mindenec helyekre
 hozattatnac, Mert elöször, midön sicut Pal meghadgya, hogy az hivec meg-
 tisztítás magokat az testec és az Léleknek minden tisztalanságátul, arra
 2. Cor. 7. v. 1.
 1. Cor. 5. v. 10.
 2. Cor. 4. v. 10.
 1. Thes. 5. v. 25.
 1. Cor. 3. v. 15.
 1. Cor. 6. v. 15.
 1. Tim. 2. v. 8.
 1. Cor. 6. v. 10.
 1. Cor. 15. v. 53.
 Eib. de Resurrect. carnis.

következik az másutt kimondott ítélet, hogy kiki mind az szerint véski, az
 mint czelekedett ez testi életben, vagy jót, avagy az gonoszt. Mellyel egyez
 az mit az Chorinthusbelieknek ír; hogy az Jésus Christusnac életeis meg-
 jelenyéc az mi halando testünkbe. Minekokaért másutt né kevesbé kö-
 nyörög, hogy az Isten olly éppen és egészlen megtartsa az mi testeinket az
 Christusnac napjára, mint sicut az lelkeket. Nemis czuda: mert tellyeség-
 gel képtelen balgatagság volna, hogy az testec, az mellyeket az Isten maga-
 nac templomivá sicutelt mint valami holt dög, az feltámadásnac reménsé-
 genélkül oda vesznének. Micsodát, hiszem lám tagait az Christusnac Ismét,
 hogy az Isten az testeknek minden tagaitis, magánac akarja sicuteltetteknek
 lenni: Ismét, hogy az nyelveckel akarja az ő nevet magasztaltatni, sicut ke-
 zeket akar hozzá emeltetni, és illyen áldozatokkal neki áldoztatni? Az
 mit azért az emberben illy drága tisztaságra méltóztat az mennyei bíró, mi-
 czoda nagy bódultság azt, az halandó embertül röggé porrá és lemmivé
 tétetni, minden feléppítésné és helyére hozásnac reménségenélkül? Ha-
 sonlatos képpé midön arra int sicut Pál, hogy az Ur Istenhez ragazkodgyúc,
 mind testestül lelkestül, mivelhogy mind kértő az Istené: nyilván né enged-
 téhat azt, hogy az mi az Istennek sicutete: ott és tulaydön övének kell len-
 ni. Ördög rothadás miatt veszen. Es mayd semmiről ninczenec az Irásban vi-
 lágozzab bizonyításinc, mint es testec az mellyet raytunc viselünc, feltáma-
 dasárol. Szükség (ugymond sicut Pál) hogy ez rothadandó test, rothadat-
 lanságot, és az halandó halhatatlanságot öltözzéc fel magára. Hogy ha az I-
 sten uy testeket teremtene, mite való volna ez megváltoztatás, az mellyről
 ő szól: Hogy ha az mondattott volna, hogy Szükség minékünc meg uyitat-
 nunc, tehát ez kétfelé érthető állás az illyen költeményre talám alkalma-
 tofságot adhatott volna; mostan azért midön újával mutat azokra az teste-
 kre az mellyeket raytunc hordozunc, és azoknac igéri az rothadatatlanságot,
 ezzel elég nyilvánossággal tagadgya azt, hogy uy testec teremtetnének. Sicut
 gyan nem szólhatott volna tulaydonságosban (ugymond Tertullianus) ha-
 nemha sicut az ön sayát bőrért tartotta volna kezébe. Es semmi czavargással
 el nem kerülhetic pedig, az mit sicut Pál az Christusstól ez világnac jöven-
 dőtül

dő itilöbirájától szólván, mond; midön az Esaias proféta bizonságát hozza
 bé: Eelec én azt mondgya az Ur, énnékem hajjol meg minden térd: mivel-
 hogy nyilvánossággal meghirdeti mindeneknek az kiknek ő ottgyon szól,
 hogy kineckinec maga felől az Istennek sicutot kellyen adnia. Az melly
 nem esné helyeslen, hogy ha egyéb-uy testec állatánác az itélő sicut ele-
 jében. Továbbá ninczen semmi homályoság az Daniel sicutvaiban: Sokan
 azok közzül, kik alusznac az földnek porában, felsüketennec, némelylec az
 örök életre, némelylec pedig az örök gyalázatra és utálatosságra, mivelhogy
 ő ott, nem az négy elementumokat vonsa ösve ember teremtésre való uy
 materiánac; hanem az halottakat állítja ki az koporsókból. Es ezent
 az okosságis nyilván mutatgya. Mert ha az halál, mellyec az embernek e-
 fetitől vagyon eredeti, történeti, avagy hozzáesendő dolog: tehát az felép-
 pítés és helyére állatás az mellyet az Christus sicutert meg, sicut az onna
 tartozic, az mi az bün által lött halandóvá. Es bizonyára hogy az Athenás-
 beliec nevetic, midön sicut Pál az feltámadásról prédikál: onnét megtilhet-
 ni, minemü volt legyen az ő prédikálása, és nyilván annac az megnevetés-
 nec né kevés érteke vagyon az mi hitünknek erősítésére. Jól esünkbe kell
 vennünc az Christus mondásatis: Ne félyetec azoktól, az kik az testet
 megölic, de az lelket nem ölhetic meg: hanem attul félyetec, az ki az lelket
 és a testet elveszheti az pokolnac tűzében. Mert semmi oka nem volna az
 felelemnek, hogy ha ez test az mellyet hordozunc büntetés alá vetendő nem
 volna. Szinte illy világos az Christus másic mondásais: Eljő az ora, az mel-
 lyen mindenec, az kik az koporsókban vádnac, meghallyác az Isten sicutnac
 sicutát, és előjönec, az kik jót czelekedtenec az életnek feltámadására: az kik
 pedig gonost czelekedtenec, az itil tne feltámadására. Azt mondgyuké
 pedig hogy az lelkek az koporsókban nyugodnac, hogy onnét hálgsásac
 az Christus sicutát: hanem inkább, hogy az testec az ő paranczolatya által,
 az ő elvesztett erejekre jussanac? Annakfelötte, hogy hogyha uy onnan
 való testekkel ajándékoztatunc meg, hová marad az sicut és az tagoknac
 egyenlősége? Feltámadott bizonyára az Christus, de uy testet vévéné ő
 magara? Sicut inkább sicut ugy támadott fel, az mint az előtt onnön
 maga megmondotta volt: Rontsátoc el ez templomat, és harmadna-
 pra feléppitem azt. Es illyenképpen azt az: nnakelőtte hordozott tes-
 ter vötte ismét fel: mert nem sokat használt volna minékünc, hogy ha va-
 lami más uy testec felvételével, léteretött volna az előbbeni, az mel-
 lyben az engedtelő áldozat vitetett véghöz. Neis engedgyúc tö-
 lünc elvételni azt az társasági közösülést, az mellyet ez Apasztal magaztal
 és hirdet, hogy bizonynal feltámadunc, mivelhogy az Christus feltáma-
 dott: mert semmi ninczen kevesbé hihetségesb, hané hogy az Christusnac
 feltá-

Esa. 49. 18.

Dan. 12. v. 2.

Act. 17. v. 32.

Matt. 10. v. 28

1oh. 5. v. 28.

1oh. 2. v. 19.

1. Cor. 15. v. 28

Matt. 27. v. 52 feltámadásátul megfofatséc az mi testünc, az mellyben mi velünc hordozuc az Christufnac megöletését. Az melly, ol semlátomást való példanc volt, midön az feltámadandó Christussal soe fiemeknek teste jötenec ki az koporsókból. Mert senki nem tagadhattya, hogy ez az mi reméltett utolsó feltámadásunknac első elmözditása avagy inkább záloga nem lött volna. Az minemü annakelőtte immár az Enochban és Illyesben előbozattatott volt. Az kiker Tertullyanus, az feltámadásnac ugmint tíftefésséggel megkérőinec nevez: mivelhogy oc mind testestül lelkestül az rothadali meg eméftetéstől megmenekedvén felvétetene az Istenec otalmában.

8. Bánom hogy ez illy világos értelmü dologban ennyi soe fiot kellyé fogyatnom: de ez unakodást velem együtt eltűnjec az olvasóc, hogy az elfordult vakmerő agyaskodóknac semmi réfséc ne maradjó, az együec után való lefeskedése és azoknac elhitérésere. Az lézzegő lelkec, az kikkel mostan disputalóc, ez költemént hozzác elő, az önnon agyakból, hogy az feltámadásban uy testek nec léfen teremtése. Micsoda haytya pedig öket az illyen értelemre, hanem hogy hiheterlennec tettic ö nekic, hogy az régen megrodhatt hólt test, az ö előbbeni állapotjára juthasson? Annakokaért egyedül czac az hitelenség egyetlen egy annya enne az értelemnec. Minket pedig visonrag arra int az Istenec Lelke félyyel az Irásban, hogy reményüc az mi testünk nec feltámadását. Illyen módon, az mint fiend Pal bizonyittya, az keresztség peczéri az jóvendő feltámadásnac: és nem kevesbé indit minket annak remenségere az fiend vaczoris midön az lelki kegyelemnec jegyeit testi fájunkal elfogjuc. Es bizonyara az fiend Pálnac minden intése, hogy az mi tagainkat az igazságnac szolgálattjára és engedelme adgyuc felotte igen hideg volna, hogyha hozzája nem járulna, az mit ottan hamar utanna tesen: Az feltámasztotta Christust az halottac közzül, megeleveniti az, az ti halandó testeitek etis. Mert mit használna, az lábakat, kezeket, fiemeket és a nyelveket az Isteni szolgálatra fiabni és alkolmasztatni, hogyha annac gyümölcsében és jutalmában is réfséc né lennéne? Mellyet fiend Pal az önnon fiavaival nyilván megerősit: Az test nem az paráznaságnac, hané az Urnac, és az Ur az testnec. Az ki pedig Christust feltámasztotta, minket is feltámaszt az ö ereje által. Még ennél is világosabbac az következendő igéc; hogy az mi testeinc téplomi az fiend Léléknc, és tagai az Christufnac. Ezenközben láttyuc aztis, hogy az feltámadással az tíftefésséget és az fiendsegetis ö fiend foglallya, az miképpen hogy egy kevéssel az után az megváltásnac árrát, az testekre is kiterjeszti. Illetlen dolog volna pedig, hogyha az fiend Pálnac teste, az mellyben ö az Christufnac bilyegeit viselte, és az Christust diczóségeffen magasztalta, az diczóségnc coroná-

coronájától megfofatséc. Innét vagy onnez diczekedéfi: Mennyeckből várjuc mi a megváltót, melly az mi alázatos testünket, hasonlatossá tészi az ö megdiczöült testéhez. Es ha igaz az, hogy soe nyomoruságoc által kellyen bémennünc az Istenec orfágában, semmiképpen nem fiendvedhető tehát, hogy ez bémeneteltől elrekesztesse az testec, mellyeket az Isten az keresztnec záflója alatt hordoz, és végre az győző delemnec coronájávalis meg coronáz.

Annakokaért soha az fiendeknél affelől semmi kételkedés nem támadott, hogy magokat az Christufnac utitársivá leendőknc ne remélnéc: az ki minden nyomoruságoc, az mellyekkel mi próbáltatunc, mi rólunc az ö maga fiendélyere vonson, arra tanitván, hogy azoc minket az életre vezérlyenec. Söt még az törvény alattis az Ur Isten az fiend atyákat, külső ceremoniával tanította erre az hiti ágazatra. Mert az temetsegnec fiokott modgya, az mint megemlítettüc, annac jelentésere fiólgált, hogy az hólt testec job életnc elvárására téternc az koporsókban való nyugodalomra. Ez jelentetött az fiend fiend és kenetec által, és az halhatatlanságnac egyéb jelei által: az mellyekkel nem külömben mint az áldozatoc, gyámolított elő az törvény alatt, az homályos tudomány. Ez ez illyen fiokást nem az babonáság nemzette: mert láttyuc, hogy az fiend Lélec fiendé oly fiendalmatlan megírja az temetsegeket, mint fiendé egyéb kiváltképpen való titkait az mi hitünk nec. Es hogy a Christus, ez temetségi tíftefésséget nem valami köz dolog gyanánt diczéri és ajánlya, bizonyára né egyéb okért mivelly; hanem hogy az fiend tekintetiből az melly mindeneket megeméft és elfogyat, az ember az ö fiendé az meg uyitáfiac megfiendlésefi fordítsa. Annakelőtte ez ceremoniánc oly fiendalmatos megtartása, az melly az Atyákban diczértetic, eléggé megmutattya, hogy ez kiváltképpen való drága gyámola volt legyen az ö hitőknc. Mert nem viselt volna oly fiendalmatos gondot az Abraham, az ö feleségenc temetetésefi, hogyha a Religio fiendé előtt nem fiend voltna, és arra az hasznára nem nézett volna, az melly fiendül mullya az egész világot, tudniüllic, hogy az ö feleségenc hólt testét, az feltámadásnac jelenségefi tíftefésségeffen temettetvén, ö magánac és házanépefic hitit erőstíteneje. Ennél pedig világosb bizonyítáfiac vagy on az Jacob példájában: az ki hogy megbizonyítaná azt az ö maradékinac, hogy ö neki az megígért földnc remensége még a halálban sem ment volna ki elméjéből, az o tetemeit ismét oda akarja viszta vitetni. Kérlec, hogyha uy testben kellett volna oltóztetnie, nemde nem nevetséges paranczolatot adott volna az elmulandó por felől? Annakokaért ha vagy on valami beczületi nálunc az Irásnac, semmi tudománync világosabb vagy nyilvánosabb megbizonyítáfiac ennél nem kíván-

Nnnnn

tathatic. Es hinte ezentjegyzic még az gyermekek értelmeferintis, az feltámadásnac és felsérkentésnac igéjei. Mert nem mondhattuoc azt ismét feltámadni; az mi most ugyan teremtetic: Nemis álhatna meg az Christusnac imez mondása: Valamit az Atya ennekem adott, nem vés az el, hanem feltámadstom azt az utolsó napra. Szinte erre néz az Elaluvásnac igéje, az melly egyedül czac az testektől mondatic.

Honnét az temető helyekis COEMITERIVMOKNAC, az az, Aluvóházaknac neveztettene. Immar az kívántatic, hogy az feltámadásnac módgyaról főlyunc valami keveset. Azt mondom, czac valami keveset. Mert az s. Pálz dolgot Titoknac nevezvén értelmes jozanságra int minket, és minden bűnséges tudakozástól és meffünnen keresgéléstől eltilt. Elsőben jól megtartatuc, a mit imar megmondttunc; hogy hinte ezen testbē, az mellyer mostan vilélunc, támadunc fel, a mi annac állattára néz: de ugy mindazáltal hogy más módú adományai legyenec: a miképpen a Christulnakis hinte azon teste támadott fel, a melly megáldoztatott volt, mindazáltal más ajándékokkal volt megékesítetvén, mintha tellyeséggel uy volt volna. Melly dolgot s. Pál köz példackal magyaráz meg. Mert az miképpen hogy az emberec testēnac és az egyéb állatoc husánac azon egy állattyoc, de né egyféle állattyoc vagy on: és minden czillagoknac egyféle materiájoc, de mindazáltal nem egyarányu vilagoságoc vagy on: Azonképpen noha egymódó állattyat tartuoc meg az testnec, azt tanitya mindazáltal, hogy változása legyen, a melly foccalis drágalatosb állapotot hozzon véle. Annakokaért ez a rothadandó test, hogy mi feltámadttassunc, nem enyéfic el: hanem az rothadandóságnc letétele által, az rothadatlanóságoc öltözi fel. Es mivelhogy az Istennec minden Elementomoc kezében vadnac, akar melly szempillantásia, semmi ötet meg nem akadékozhattya, hogy ne paranczollyon az földnec, viznec és az tűznec, hogy az mi láttatic tölóc régen megemefftetöttnec, is megint elő adgyac: Mellyet Esaiasis megbizonyit, noha példázati igéckel: Imé az Isten kijő az ő helyéből, hogy meg látogassa ez földnec lakosinac álnokságokat, és megjelenti az föld az ő véreit, és az ő megöletteit tőbbe el nem fedezi.

De meg kell gondolni az külömbségetis az régen meghóltac között, és azoc között, kiket az utolsó nap elevenen talál. Mert nem mindnyájan alufunk el (az mint s. Pál mondgya) de mindnyájan elváltoztattunc, az az, nem szükség semmi idő nyuytásnac lenni az halál között, és az uy életnec elkezdése között: Mert az trombitáknac zengése nagy hirtelenséggel és egy szempillantásban kihát, és mindent általját; az melly zendülés az halottakat rothadatlanul felsérkentse, és az eleveneket hirtelenséggel való elváltoztatással egyenlő diczőségre meguyitfa. Illyenképpen vigasztallya ő

egy helyen az Keresztényeknek, a kiknec meg kellyen halnioc, hogy tudni illic, a kikackoron még élne, né vesic elejeket a meghóltaknac, hané inkább az kic a Christusban elaluttanac, előser az oc támadnac fel. Ha pedig valaki azt vetné ez ellen, az mi meg vagy on irva az Apostalnál; hogy minden ember felől elvagy on vegeztetvén hogy egyser meghallyon; arra könnyű az felelet, hogy ez illyen elváltoztatása az természetit állapotnac halál legyen, és igazán nevezteséc annac, és annakokaért ez kertő eggyez egymással, hogy az halál által mindenec meguyjulnac, mivelhogy az halando testet levetkezic; és mindazáltal ugyan nem lesic azért szükség az testnec és léleknc egy mástól elszakítása, holott hirtelenséggel való lesic az elváltozás.

9. De itt még ennél nehezeb kérdés támad; hogy, miczoda igazságból legyen köz az istenteleneckel és az Istentől megakoztackal a feltámadás, melly a Christusnac kiváltképpé való kincze és jórétémenye. Tudgyuc azt hogy az Adamban mindnyájan halál alá vettettunc. Eljött az Christus, ugymint a feltámadás és az élet. Vallyó azért, hogy elegyesleg az egéfi ember nemzetiséget megelővenitse? De mi lehet ennél istentelenséggel, hogy ezec az ő megkeményedett vakságkbā elvegyec azt, a mit az Istennec fent foglaj, egyedül czac a hit által nyerne meg? Mindazáltal ellene mondhatatlanul meg marad imez; hogy lesic feltámadás az itéletre; lesic élette való feltámadás: és hogy eljőjön az Christus, az juhokat az bakoktól elválastani. Felelet. Ne láttaséc az minékunc idegen és ritka dolognac; a mellyhöz hasonlóc naponkint forognac femeinc előtt. Jól tudgyuc azt hogy mi az Adamban ez egéfi világnac örökségétől meg vóttunc fosztatván: és hogy hinte olly méltó igazsággal eltiltathattunc volna az közönséges eledeltől, mint hinte az életnec fajával való éleltől. Honnét vagy on azért, hogy az Iste né czac fel hadgya kelni az ő fényes napját napját mind jokra és mind gonosokra; hané ez életnec raplálásaris, az o gazdag on adakozó vóttanac bőséges kűrfejet büntelenül kifolyattya? Bizonyyal megemesztjuc innét, hogy a Christusnac és az ő ragainac tulajdon javai, még az istenteleneckreis kiterjedgyenec. Nem hogy törvény ferint birnájac, hanem hogy minden magoc mentségétől annyival inkább megfosztattassanac.

Illyenképpen gyakorta az Istentelenc jó tévőjöknc érzic lenni az Istent, nem czac az közönséges jórétémennyel, hanem gyakorta olyackalis, a mellyec az hiveknc minden áldásit fellyül müllyac: mellyec mindazáltal ő nékic nagyob kárhoztatásokra foglalnac. Ha pedig azt vetné valaki elő, hogy az feltámadás nem hasonlittathatné illendően az elmulandó és földi jórétémenyeeckel ő fve.

Arra én ismét azt felelem, hogy mihelyen ezec elidegenitettene az Istentől, az életnec kűrfejétől, menten az ördög veszedelmét érdem-

lettec, hogy tellyeséggel eltörtetnénc: és mindazonáltal az Istenec czudálatos tanácsából, közép állaparis találtatott, hogy tudniillie, az élet kívül, a halálban élénénc. Ne láttalséc azért az minékünc illetenec és idegen dolognac, hogy az istenteleneckel közöltetic az feltámadás, a melly által akarattyoc ellenis a Christuſnac itélő feki elejében vonyatnac, a mellyet oc mostan, ugymint Mestert és Tanítót hallani nem akarnac. Mert az halálal megemeltetni nem nehéz büntetés volna: hogyha az kénzási annak a bitónac elejében nem állattatnanc, az melly nec bősű állását büntelen és végetlenül ingerlettéc és gerjestettéc ő magoc ellen.

A. 24. v. 15.

Noha pedig bizonytal igaz az mit mondottunc, és az mellyet ſent Pálnac az Felix előtt való jeles vallástétele befoglal: hogy ő reméni következendő feltámadását az halottnac, mind az igazaknac és mind az hamissáknac: mindazonáltal az Irás többire mindenkor czac az Isten fiaimac adgya elejébe a mennyei diczóséggel együtt való feltámadást: Mert az Christuſ tulaydonképpen nem jött ez világnac veszedelmére, hanem idvözítésére. Annakokaért az hitnec agazatibanis czac az öröc életéről vagy on emlékezet.

Hof. 13. v. 14.
1 Cor. 15.
v. 54.

10. Mivelhogy pedig akkor telic oſtán bé az a profécia és megjövendölés, hogy a halál elnyeleter a győzödelem által; mindenkor eſünkbe jussan azért minékünc azonközbe az öröc bódogság, az melly zillya az feltámadásnac. Az melly nec felséges voltáról ha mindenec előbefeltetnénc kis, valamiket az emberek nec nyelvei kimondhatnac, de még czac az igen legkisseb részec kéjét sem érénthetnénc meg. Mert akarmelly igazán és bizonytal halljukis, hogy az Istenec orſága tellyes leſen világossággal, örömmel, bódogsággal és diczóséggel; a megemlített dolgoc mindazáltal az mi értelmünk től igen tával és homályoson maradnac, miglen eljövend az a nap, az mellyen minékünc az ő diczósége ſinról ſinyre adatic meglátunc. Tudgyuc (ugymond ſent Janos) hogy mi Istenec fia i vagyunc, de az még nem jelentetett meg. Mikoron pedig ő hozzá hasonlítóſoc leendőnc, megláttyc ötet az mint vagyon. Annakokaért az profétac, mivelhogy ez lelki bódogságot ő magában, semminémű favockal ki né mondhattac, azt mayd mind telti dolgok bábráztac és példázta ki. Visontag pedig mivelhogy ez ő edelséges gyönyörűségénc valami megköſtolitásával, kell mi bennünc arra az bódogságra való buzgoságos kívánságnac felgerjestetni, tehát emnec meggondolattyában legyünc kíváltképpen foglalatóſoc. Hogyha az Ur Isten minden jóknac tellyeséggét, ugymint valamelly ki meritetlen kütfő magában foglallya bé, semmit ő kivólotta nem kell azoknac kívánioc, a kic az főbéséges jóra és legdrágálatosb bódogságra vágyódnac, az mint az Irásnac ſoc bizonyítáſival tanitatunc.

Mond

Mond Isten az Abrahámnac; En vagyon az te felötte igen bővséges jutalmad. Melly mondással Davidis egygez: Az Ur az én örökségem; igen jól eſet az én forſom és részem. Másutt imét: Megelégittem én az te ortzadnac ſinével. Szent Peteris azt mondgya, hogy arra hivatattanac az hivec; hogy az Isteni természetben részec legyene. Miképpen pedig? Mert megdiczöitetic az ő ſenteiben, és czudálatos leſen azokban, az kic hitnec. Hogyha az Ur Isten az ő diczóségét, erejét, és igazságát az ő válaſttottival közlendősöt önön magat nekic élniec adgya, és az mi még nagyobb vétecc nem inémüképpen egy testre leendő meggondollyuc azért, hogy ez illyen jöretemény alatt, mindenféle bódogság befoglaltalséc. Es midön jól elömentünc ez gondolatban, megſinerjüc azt hogy még mindazáltal ugyan czac igen alatt üldögelünc; hogyha az mi értelmünk vékony érteke ez mélséges titoccal oſtvetetic. Amnyival azért nagyobb gondott kellezaránt tartanunc az jozanságos mértékletelégre, hogy magunkról megfeletkézven és meréſkedven felötteb magallan né hájunc, és illyenképpen az mennyei diczóség nec fényességével elneburitaffunc. Erezzüc az üs, melly igen ciklandoztaffon bennünket az felötteb való tudakozásnac kívánsága, az honnét ottanottan ſemmire kellő és ártalmas kérdéſec ſarmaznac. Semmire kellő kérdéſek nec nevezem, az mellyekből ſemmi haſon nem következetic. De az máſic neme meggonofſab, azért mert az kic azokban kedveskednec magoknac, önön magokat ártalmas eſely ösködéſekben akafallyac: annakokaért méltan nevezem ártalmasaknac. Az mit az Irás tanit, minden verſengéſnélkül valónc kell nálunc lenni: Tudniillie miképpen hogy az Isten az ő ajándékinac nem egy aránt való kiöſtogatáſa ſerint világosittya ez világot meg az ő ſenteit; azonképpen mennyekben ſem leſen egy aránt való módgya az diczóség nec, midön az ő ajándékit megkoronazza. Mert a nem illic külömbſégnélkül egyaltallyaba mindenekre az mit ſent Pál mond: Ti vattoc az én diczóségem és koronam az Christuſnac napján. Es az mit Christuſ mond az Apafaloknac: Leültök tiis, itélven az Izraél nec tizenkét nemzetſégét: Hanem ſent Pál (az ki jól tudta, hogy az miképpen gazdagitaná az Isten ez földön az ſenteiket az lelki jókkal, azonképpen diczöiténis öket megmennyekben) ſemmit abban nem kételkedic, hogy ő nekic kiváltképpen való korona, az ő munkájának módgya ſerint netetett legyen le. Christuſ pedig, hogy az Apafaloknac az ő reájoc bizottitſin nec beczületelſ méltoságát commendallya, arról téſen intett nekic, hogy annac jutalma mennyekben tartalséc meg. Illyenképpen ſól Daniél proféta is: Es az Tanító bölczec ſenlenec mint az ég nec fényſége, és az kic ſókakat az igazságra viſnec, miként az czillagoc öröcök. Es ha ki az Irást figyelmetelſen meggondollya, nem czac öröc életet igért

Gen. 15. v. 2.
Pfal. 16. v. 6.
Pfal. 17. v. 15.
2. Pet. 1. v. 4.

1. Theſ. 1.

1. Theſ. 2. v.
19.Matth. 19. v.
23.

Dan. 12. v. 3.

Nnnnn 3

2: Tim. 1. v.
18.
Matt. 19. v.
29.

az hiveknec: hanem kinekinec kiváltképpen való jutalmatis. Innét mondgya az s. Pál: Fizesse meg az Isten, neki amaz napon. Mellyet az Christus igéreteis megbizonyit: Szaz annyit véstec visontag az öröcéletben. Végezetre â miképpen hogy â Christus az ô restenec diczóséget fokféle külömbkülömb ajándékival kezdi el ez világon, és azt az ô gradiczi ferint öregbiti meg: azonképpen tellyeseti el mennyekbenis.

11. Az miképpen pedig hogy minden hiveknec egyenlő sívvel bé kellyen ez tzikkelt venniec, mert az Isten igéjében eléggé megbizonyitott: azonképpen visontag â darabos és akadekozás szerző kérdésektől boczút vővén, az elejekbe feltóttzél által ne hágiác. Az mi én magamat illeti, nem czac én magam semélyébe tartozatom meg magamat hasontalan dolgoknac nem sükészes tudakozásatul: hanem attulis örömeft örizkedem, hogy az én feleletimmel valakinec alhatatlankodását ne segelleném. Azt kérdezic az hijába való mesterkedésnec izzoságos kívánói, hogy miczoda külömbség fogjon lenni az Profétac között és az Apostolock között: ismet, az Apostolock között és az mátyrocközött. Ismet melly rávul legyenec egymástol az sűzec, és az házafoc. Egy summában, semmi fegeletet felrázdogalatlan és felpískálatlan mennyekben meg nem hadnac. Továbbá azonnis sápolódnac, hogy mire való fogjon lenni ez világnac meguyitása; mivelhogy az Istenec fia, ez sámtalan loc bővelkedő dolgoknac czac egyiknélkül sem sükölködnec: hanem az Angyalokhoz lesnec hasonlóc, az kiknél az nem étel, esmertető jele az öröc bódogságnac. En pedig így felelec, hogy azoknac megtekintésébenis olly nagy gyönyörűség lesnec, és olly nagy ferelmetesség az véle való élés kívül, czac az megismerésbenis, hogy ez bódogság mindennemű eszközök â mellyeckel mostan élünc és segitetünc sockalis fellyül haladgyon. Nosza költsüc azt, mintha az leggazdagságosb részén vólnanc ez világnac, az holott semmi gyönyörűségből nem vólna fogyatkozásünc: Kiczodaközölünc az kit az ô nyavalyái és betegségi az Isten adományival való éléstül néha el nem fognanac és el nem vonnanac: avagy â kinec az ô mérreketlensége gyakorta felben né sákafitaná utát: Mellyből következc, hogy az tista és minden fogyatkozásnélkül való bírása az Isten javainac, ha sfinite ez mulandó életnec semmi haszna vetéle hozzája nem járulis, mégis ugyan tellyes bódogság legyen. Némellyec még fellyebbis hágnac és azt kérdic, hogyha az értzeknec salakja talytékja és egyéb semerei távol fognaké lenni, az meguyitástul? Hogy ezt néminemüképpen nekic megengedgyem, elvárom én az sient Pállal, az fogyatkozásoknac megjobbitását, mellyec eredetet az büntől vőttene, az melly meg jobbitásra az teremtett állatoc foházkodnac és sülési faydalom vége gyanánt vágyódnac.

Rom. 8. v. 12.

Ismet

Ismet mésszebbis kifáguclanac, és azt kérdic, hogy miczoda job állapotya lesnec az emberi nemzetnec, mivelhogy az emberi saporodás áldásanac akkor vége leend? De ezt â czomótis könnyü megfeyteni. Mert hogy az megemlitett áldást olly diczeretéssén ajánlya és magasztallya az sient Irás, az arra az saporodásra tartozic, az melly által az Isten az terméfernec folyását és rendit naponkint előb vifi és az ô végehez előmozdittya. Hogy pedig azban az tellyeséges tökellereffségben más állapot legyen, tudván vagyon. De mivelhogy az felötté való elméskedés az örizkedetlen embereket hamar elhiteti és ragadgya, és az kerengve tévolyító út, ôket lassanlassan mind mésszeb vonssa; és végre midön kinekinec mind az ô maga eselyőfködése tertzic legjóbnac, az villongásnac és vetekedő disputálásnac ninczen sohól semmi vége: Ez legyen azért minekünc egyenes és által utunc, hogy megelégedgyünc az tükörrel és ez homályos példázattal addiglan, miglen sinitől sinyre kezdünc látni. Mert az igen nagy sereg közzül kevesen gondolnac azzal, mellyen kellyen mennyekbe menni, mindenec pedig, mint legyen ott â dolog megtudni idő előtt kívánnyác. Es holott az hartzra és viadálra mindnyájan lassuc és restóc legyenec, az elvölt gyözödelemnec képerimmáris fel akarjac az sálra irni.

12. Minekutánna pedig az Istenec kemény bosszu állását az megvetöttec ellen, semmi képiró eléggé ki nem pingálhattya és seftheti, azoknac az ô kinnyoc és gyötrelnec testi dolgoc által iratitnac és példaztatnac meg: tudni illic fetetseg által, sírás réves, fozgzikorgatás által, elolthatatlan tűz által, sűntelen sivrágó fergec által. Mert ez sállásnac módgyával az sient Lélec, minden kétségnélkül, minden érzékeny értelmességeket akart rőtteneni; â mint midön az mondatic, hogy örök tül fogva megkéfirtött az mély verem, és annac ráplálása â kénk öves tűz és faknac foksága: Es az Urnac Lehelleti mint az kinköves patac az meggyuytásra. Az melly igéc az minthogy minékünc sfolgálnac, az Istentelenc állapotyanac néminemű megfemlélésére: azonképpen sükészes hogy ezarant kiváltképpen ebben foglallyuc gondolatinkat, melly sfertelen nagy nyavalyáságos dolog legyen, az Istenec minden eggyeségétül eltáfitatni: Nem czac ez pedig â nyavalya: hanem az Istenec diczó felségét olly irlgalmatlan ellenségednec ézenöd, hogy az ô sforongató haragját el ne kerölhesse. Mert előfer ollyan az ô busulása mint â megeméftő tűz, az mellynec megilletésétül mindenec elnyelettetnec és megeméftetnec. Másodszor sükészes hogy az ô itiletinec kifölgáltatására ugy sfolgallyanac minden teréttet dologc, hog' mind mennyet és földet, az tengert, az vadállatokat és mindeneket ugy mint megbusultaknac és ártalmassoknac kell azoknac értzeniec, az kik ellen az Isten az ô haragját ilyen formán ki jelenti.

Matt. 8. v. 12.
& 12. v. 22.
Ibid. 3. v. 12.
Marc. 9. v. 43.
Esa. 66. v. 24.
Esa. 30. v. 33.

1. Theſ. 1. v. p.

Annakokaért nem czufſágot ſzóllott az Apaſtal mikor azt mondra: hogy a hitetlenec öröc veſedelemmel büntettetnec és kinoztatnac az Urnac orzájátul és az ő hatalmas dicözségétől. Es valamennyiker az profetác minket teſti példazatoc által rőttenec, noha az mi goromba értelmünk höz képéſt, ſemmi terméket felött való nem mondanac, mindazáltal az kőverkezendő itilet nec mint egy élő ábrázásat hozzác bé, az Napban, Holdban, és ez világnac egék teremtettt dolgaiban. Semmi olly nyugodalmat nem talál nac azért az bódogtalan Lelki eſmeretec, hogy ſörnyii haborus ſélvéſtül ne hányattatnanc és ne gyötrettetnéc, az megharagodott Iſtentül ne kénoztatnanc, hog az öldokló nyilaktól ne lövöldözdetnéc és ſebefitetnéc; az Iſtennec menydörgésével ne rőttenetnéc; és az ő kezénec ſullyos volta alatt meg ne törtetnéc és rontattatnanc: ugy hogy ſockal könnyeb volna, az legmélyſégéſb örvenyben ſüllyeſtetni, hogy nem illyen rettegesben czac egy ſempillantásiglanis megmaradni. Elhalgatom azt, minémü és melly nagy gyöttelelem legyen, azokban mind öröké és véghetetlenül fogságban tartatni és ſüntelen kinoztatni, az mellyről az kilentz venedic ſoltárban emlékezetes tanuſág foglaltatic, hogy noha czac te kinterivelis minden embereket elrettent és eltöröl, mindazáltal az ő ſólgait, mentől ſélelmesbec ez világon, ugyan előinditya és arra kéſteti, hogy az néhez kerek talart mind addig ſieſſenec, miglen ő leſen mindenekben minden.

VEGE AZ HARMADIC KÖNYVNEC.

AZ

AZ KERESZTYENI RELIGIORA VALO TANITASNAC

NEGVEDIC KÖNYVE.

Az külső Eſközökről, mellyec által az Iſten minket az Christus tárfafágában hiv és abban megtart.

ELSŐ RESZ.

Az igaz anya ſzent Egyházról, az mellyel eggyeſséget kelly minékünk tartanunc, mivelhogy az a minden hivek nec anyja.

Z ennekelőtte való Könyvben az magyaráztatott meg, hogy az Evangeliumnac hiti által leſen miénc az Christus, és hogy azon által leſünk réſeſec az ő töle megſerzett idvöſségben és öröc bódogságban. Mivelhogy pedig terméketünec ſerint olly gorombác, reſtec, és hiſságos elmejjüec vagyunc, hogy külső ſegédſégekre és gyamolitaſokra ſükſégünec legyen, a mellyec által mi bönünec az hit elkezdéſec, nevedgyéc, és előmennyen, miglen az ő tzillyát elérje: az Iſten azért ez ſegédeketis melléje adta az mi erőtlénſégünk nec gyamolitaſára: Es hogy az Evangeliumnac prædikálláſa az ő erejében mindenkoron előb előb menne, ez kinczet bizta az Kereſtyén Anya ſent Egyházra: Paſtorokat és tanitokat rendelt, kik nec ſájoc által az őveit tanitaná: azokat kiváltképpen való hatalommal és méltósággalis elkéſtötte és felékeſtötte, és egy ſummában, ſemmit el nem hagyott az mi az hit nec ſentséges eggyeſségere és az jó rendtartáſra ſólgalhatna.

Eph. 4. v. 11.

Kiváltképpen rendelte az Sacramentomokat, az mellyeket tapaſtalha-

Oooooo